

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1509592/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב קלמן מאיר בר, הרב אברהם שינדלר, הרב יצחק אושינסקי

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד לימור חג'ג')
נגד
המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד דוד הלל)

הנדון: לא בנקל יבוטל הסכם גירושין

פסק דין

בפנינו ערעור המערערת על החלטת בית הדין האזורי באשקלון (בראשות כב' אב"ד הרה"ג מאיר כהנא שליט"א) מיום 4.9.24, במסגרתה נדחתה תביעת המערערת לביטול הסכם הגירושין.

המערערת מתארת כי פסק הדין ניתן ללא נימוקים בנקודה שהייתה שנויה במחלוקת בין דייני ההרכב, וביום 30.10.24 ניתנו נימוקים משלימים לפסק הדין.

טענות המערערת בכתב הערעור

טוענת המערערת: "כתב ערעור זה הינו כנגד החלטתו הסופית של בית הדין האזורי בעניין הסכם הגירושין שנחתם ביום 11.5.2020 במסגרת פסק הדין נדחתה תביעת המערערת לביטול הסכם הגירושין ובית הדין קבע בדעת רוב כי גם הוראות סעיף 43 בהסכם הגירושין עומדות בתוקפן. כאמור, ביחס לסעיף 43, לא הייתה תמימות דעים בין כל דייני ההרכב ודעת המיעוט הייתה שההוראה על שמאות על ידי שמאי מטעם הבנק וההוראה על שמאות במימוש מהיר – בטלות".

לאור האמור היא מבקשת:

"יתבקש בית הדין הנכבד לקבל הערעור ולקבוע כי הסכם הגירושין בטל או לחילופין, לבטל את הפרק הדין בענייני הרכוש בכלל וטבלת החובות וסעיף 43 בפרט".

וכך טוענת כנגד ההסכם נשוא הבקשה לביטולו:

"המערערת הגישה תביעה לביטול הסכם גירושין שנערך בחוסר תום לב, תוך הטעייתה ע"י המשיב אשר ניצל את רצונה העז לסיים את ההליך במהירות האפשרית ובמינומם חיכוכים עקב איומיו כלפיה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר שריגל אחריה באובססיביות זמן רב ויצר אצלה חרדות ופחד. העילות לביטול ההסכם הן עושה, טעות והטעיה של המערערת, בנוסף לחוסר תום לב של המשיב ולהפרת תנאי ההסכם על ידי המשיב עצמו. נציין שכל המעיין בעינא פקחא בהסכם נוכח לדעת שההסכם אינו הוגן בשום צורה ואופן כלפי המערערת, בעוד המשיב נהנה מהטבות מרחיקות לכת ובלתי הגיוניות וסבירות כלל וכלל עד כדי חיוב המערערת בתשלומי מחצית חובות המסתמך על עריכת "טבלת חובות" על פי דרישתו ורישומן שלו בלבד מבלי להוכיח זאת בשום מסמך, לרבות המצאת תדפיס בנק המראה שסכום כזה בכלל התקבל לטובתו, וסעיף המאפשר למשיב בלבד לרכוש את חלקה של המערערת בדירה המשותפת על פי מחיר שייקבע על ידי שמאי של הבנק ובמימוש מהיר. הסכם הגירושין נחתם ע"י המערערת לאחר מעקב אובססיבי של המשיב אחריה ואיומים מצידו על פגיעה בשמה הטוב. מצבה הנפשי, וכתוצאה מכך גם הפיזי – התערער עד כדי אשפוז בבי"ח עם התקף חרדה חמור, ואת זאת ניצל המשיב בכדי לעשוק אותה ולהדיר אותה כליל מכל נכסיה ובנוסף לחייבה בסכומים אסטרונומיים לטובתו, ומכאן תביעתה לביטול ההסכם".

וכך מסכמת ערעורה:

"לאור כל האמור מתבקש בית הדין הנכבד לקבל את הערעור ולקבוע כי הסכם הגירושין בטל או לחילופין, לבטל את הפרק הדין בענייני הרכוש ולכל הפחות לקבל את דעת המיעוט ולהורות על הפניית הצדדים לקבלת שמאות חדשה, במסגרת 'מוכר מרצון וקונה מרצון' על ידי שמאי שאינו קשור אל הבנק".

טענות המשיב בכתב התגובה לערעור

בכתב תשובתו, טוען המשיב כי שבהתנהלות המערערת היא גרמה למשיכת ההליכים על פני תקופה של 4 שנים; לא מדובר בערעור אלא ניסיון לקיים "משפט חוזר" ולא מעלה טענות בעלות אופי ערעורי, אלא חוזרת על טענות ועובדות שטענה בבי"ד קמא, המערערת היא זו שבקשה את התערבות עו"ד י', והוא ניסח עבורם ויחד אתם את הסכם הגירושין. לאחר מכן התייעצה המערערת משך שבועיים על טיוטות ההסכם. היא אף משפטנית ועוזרת שופטת לשעבר. כך גם אביה ומקורביה. הדיין אף עבר אתם על ההסכם טרם אישורו. בדיון קודם בפני בי"ד קמא, הודתה המערערת כי ההסכם בתוקף. ואז החליפה עו"ד וטענה לביטול ההסכם, ובי"ד קמא דחה פה אחד את תביעתה לביטול ההסכם. כן קבע בדעת רוב כי יש לאכוף את סעיף 43 להסכם כתבו וכלשונו. לפיו המשיב ירכוש את חלקה של המערערת בדירה ע"פ שומת שמאי מטעם הבנק ובהפחתה של מימוש מהיר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טענות המערערת בדיון

ב"כ המערערת: בי"ד קמא רשם שבית הדין קיבל רושם שהאשה לא רוצה לשתף פעולה, ולכן בית הדין שגה כי היה רושם על האשה. הם החליטו שהאשה משפטנית וקרובה משפטנים. בעת ההסכם האשה הייתה סטודנטית למשפטים שנה שניה. ולא הבינה מושגים בהסכם.

בית הדין: מי שלומד משפטים לא חותם על מסמך בלי לבדוק.

ב"כ המערערת: לכן היא פנתה לעו"ד י', כדי להבין. היא הייתה בחרדות, ולא שיתפה את קרוביה. עו"ד י' היה מקורב של המשפחה שלו. הסכם גירושין לא רגיל. יש לבדוק עם הצדדים, לא הסבירו לה את הסעיף הבעייתי עם "מימוש מהיר" וכן שמאי מטעם הבנק.

בית הדין: מחובתו של אדם להבין את המושגים.

ב"כ המערערת: עו"ד י' עבר אתה על כל סעיף. ובסעיף 43 הוא קרא זאת מהר. קרא לעצמו. יש הקלטה. היא לא הבינה מה זה "מימוש מהיר".

בית הדין: זה מושג מקובל, שיש הנחה על מכירה מהירה. שם נרשם כי "ערך הדירה יקבע ע"י שמאי במימוש מהיר".

ב"כ המערערת: משמעות מילה זו היא במשכנתא וחובות, הבנק מוכר במימוש מהיר, בפחות מהמחיר כדי לכסות את הדירה.

ב"כ המערערת: אמרו שההסכם היה אצלה שבועיים והיא יכלה להתייעץ. הם היו אצל עו"ד י' כמה פגישות, הבעל רשם הערות על ההסכם, ושהיה מוכן הוא הגיש אותו לבית הדין. היא לא ראתה זאת. והיא באה לחתום. היא הייתה שם וסמכה עליו. היא קראה את ההסכם בעת אישורו. היא סמכה על עו"ד י' ולא חשבה שהיא צריכה להתייעץ. הדיין אמר שעבר כמעט על כל ההסכם. ולא על המילה "מימוש מהיר", כי הוא לא הבין אותה.

ב"כ המערערת: בית הדין רשם שהאשה חייבת לבעל. הוא היה צריך להעביר תמורה ורק אחר כך לקבל את המכר. אך הוא לא הודיע לה שהוא רוצה לקנות את הדירה והוא דחה אותה ולא הודיע לה. לפי ההסכם הוא היה צריך להודיע לה, אך רשם שהיה מובן שהוא קונה את הבית. היא זאת שמכרה, ולא הועברה תמורה.

ב"כ המערערת: בסעיף 43 טענה האם שהיא לא הבינה. וכן זה מוכיח שהיה עושק, תנאים גרועים להסכם. היו תנאים גרועים להסכם, זכות מימוש מהיר נתנה רק לו. היו תנאים גרועים בהסכם. זה מוכיח עושק. צריך להוכיח מצוקה נפשית ושהוא ניצל את העושק שלה. התנאים היו גרועים. שמאי של הבנק הוא גרוע יותר.

בית הדין: שמאי מטעם הבנק הוא לא יותר גרוע. הוא לא בודק איך הצדדים ירוויחו מכך. וכן, מימוש מהיר זה פחות, אך קשה לקבל מחיר רגיל בשוק בדירה שתחת כינוס ובעיה. צד ג' זה לא קל למכור בגירושין ויש ויכוחים. השמאי של הבנק קבע 3 מיליון על הדירה וזה מחיר נמוך בשל מימוש מהיר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ המערערות: בית הדין יצא מהנחה שהאישה חייבת לבעל. הוא היה צריך לשלם את החובות ואז היא הייתה מעבירה לו את הדירה, אך הוא לא שילם כלום כלפי צד ג'. אז היה צריך למכור את הדירה לצד ג' והוא עיכב ולא היא. הוא הפר את ההסכם, ולא עמד בזמן שלו, לכן יש למכור את הדירה לכל המרבה במחיר, לשלם חובות בשווה, ולחלוק ביתרה. מה יכלה לעשות?

ב"כ המערערות: האישה נאלצה לחתום על טבלת החובות, והובטח לה שלא תצטרך לשלם שקל בלי שהוא יוכיח, ולכן חתמה על הטבלה, והוא לא הוכיח על החובות. בית הדין קבע שהמשיב יציג אסמכתאות, אך רק לאחר שתעביר לו את חלקו בדירה. הוא לא ענה על כך עד היום אף שהתבקש לכך. פסקו שהיא תמכור לו בתנאים הגרועים.

ב"כ המערערות: כמה שנים לפני הגט האישה ביקשה להתגרש, אך לבעל הייתה תאונת דרכים והיה בהליך פלילי, והיא תמכה בו וויתרה על תביעת הגירושין שלה. אך אז הוא הבריח נכסים וכספים משותפים, עד שהוא ביקש להתגרש. 4 שנים לפני הגט. מכר נכסים משותפים שלא נכנסו לחשבון. בית הדין רשם שהיא סברה וקיבלה.

באשר לכך, נזכיר האמור בפס"ד בי"ד קמא הנ"ל נשוא הערעור :

עוד טענה המשיבה לקיומם של נכסים נוספים שהוברחו לכאורה ע"י המבקש, ביניהם דירה באשקלון ומגרש בבאר גנים. לטענת המבקש, נכסים אלו נמכרו בתקופת השיתוף, הדירה בשנת 2017 והמגרש בשנת 2019, והתמורה נכנסה לחשבון המשותף.

מבדיקת תמליל השיחה אצל עו"ד י' בעת כריתת ההסכם, עולה כי המשיבה הייתה מודעת למכירת המגרש בסך 1,400,000 ש"ח, וכבר בישיבה זו היא טענה שהכסף "התאדה" (עמ' 35). החלטתה של המשיבה לחתום בכל זאת על ההסכם, מוכיחה ללא כל ספק שהיא "סברה וקיבלה" את עמדתו של המבקש, ואין לה תביעות נוספות בענייני הדירה והמגרש. כבר הארכנו לעיל בביאור העיקרון, שכל נושא שעלה בעת כריתת ההסכם, והמשיבה הסכימה בכל זאת לחתום עליו ללא שינוי, היא בדיוק משמעותו של הסכם, ובכך כוחו.

על כן תביעתה של המשיבה בעניינים אלו – נדחת.

ב"כ המערערות: אך על הדירה היא לא ידעה. אצל עו"ד י', היא שדיברה איתו על זה בעת הסכם, והבעל אמר לה שמה שנמכר נכנס לחשבון זה יכסה את החובות. אך החשבון עבר אליו.

ברם, המערערות עצמה טוענת: ידעתי שמכר דירה באשקלון, אך חשבתי שלא נמכר, אך לא ידעתי על המגרש באשקלון.

כך שהמערערות מודה שידעה על הדירה באשקלון. והרי על המגרש כבר הוכיח בי"ד קמא שהיא ידעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ המערערת: היא ידעה שנמכר אך חשבה על הכספים.

המערערת: שאלתי על זה.

בית הדין מקשה: אז למה חתמת על ההסכם?

המערערת משיבה: ביקשתי שעו"ד י' יבדוק את הדברים. המגרש נמכר במיליון וחצי ואת הבית מכר בסך 2.8 מיליון. לא הייתי מוכרת במימוש מהיר. חשבתי שזה מכירה מהירה. זה לא הוגן. לא הבנתי את הדברים עד הסוף, סמכתי על הבעל לסיים. וגם עו"ד י' אמר לי שלא אדאג. לא ידעתי על המימוש המהיר.

בית הדין שוב: אז למה חתמת?

ב"כ המערערת: הבעל אמר לה שזה ירד מהחובות.

בית הדין: היא ידעה שיש חובות, אף לדעת המיעוט. אף שהם דיברו על זה. ידעה שיש חובות.

ב"כ המערערת: הסעיף של מימוש מהיר הוא קריטי. היא לא הייתה חותמת אם הייתה יודעת מסעיף זה.

המערערת: יש סך גבוה שאני לא מקבלת מכך כסף. הבית שלי הגיע אליו ואין לי בית ולא שכירות.

ב"כ המערערת: היא לא ידעה שיש לבעל עוד חשבון. גילינו שיש לו עוד חשבון רק אחר כך. עליו טענו שסברה וקיבלה. וכשהוא טען שהיא הסתירה בית הדין טען שזה תביעה לגיטימית.

טענות המשיב בדיון

ב"כ המשיב: עו"ד י' הגיע מטעם האישה.

המערערת מגיבה: אמרתי שאין לי בעיה. הסכמתי שהוא יהיה בשם שנינו.

ב"כ המשיב: אם עו"ד שלה לא דאג לה, שתתבע אותו. זה לא ערעור. רק בקשה למשפט חוזר. היא לא רשמה מה שגה בית הדין. מסעיף 77 היא מעתיקה מהסיכומים שלה בבי"ד קמא. היו עדים ובית הדין פסק מה שפסק, וזה לא ערעור. ניסיון למשפט חוזר. בממצאים עובדתיים לא מתערב בית הדין הגדול. שאלה עובדתית היא לבי"ד קמא. עו"ד י' ישב עם הצדדים שעות.

בית הדין מגיב: אמרו לה בהסכם שהיא תקבל, ובסוף היא חייבת ולא השיב החובות.

ב"כ המשיב: הבעל פרע את כל החובות. בי"ד קמא אמר להציג זאת לעו"ד י' שפרעתי, ואני אציג לו את הכול. אני צריך לקבל ממנה כסף, נעביר את הדירה ואציג את החובות. עו"ד י' אמר בדיון שאין מתפקידו לבדוק את החובות. החובות בשווה. הוא קונה את הבית מסיוע הוריו. הצדדים קיימו את ההסכם, והתחלנו להעביר לה כספים ואז היא לא הסכימה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להמשיך. בדיון האישה מודה שההסכם תקף. וניתן פסק הדין הראשון. ואז היא ביקשה לבטל אותו הסכם אחר כך.

ב"כ המשיב: באשר ל"מימוש המהיר", הרב כהנא אמר שם שלא שאלה שאלות ולכן הסיק הרב כהנא שהיא לא הבינה מהו מימוש מהיר. אדם שחותם על שטר יודע מה חתם, וכל שכך שהשטר נעשה ע"י עו"ד שהיא ביקשה שייצג אותה.

בשלב זה בית הדין הציע הצעה פשרה, שהאישה תיפטר מהחוב של 300 אלף ש"ח וההסכם לא ישונה. המערערת לא מסכימה להצעה זו. טוענת שבאמת אין כל חובות.

בית הדין: הרי האישה חתמה על רשימת החובות?

המערערת: עו"ד פתח את התביעה שלו.

בית הדין: אז למה הסכמת שעו"ד י' ייצג אותך?

המערערת: לגמור.

ב"כ המערערת מגיבה: האישה הייתה בהתקף חרדה, לא רצתה ללכת לעו"ד אחר.

החלטות בית דין קמא (פסק דין והשלמת נימוקים)

להלן נצטט מתוך פסק דין ב"ד קמא מיום 4.9.24 נשוא הערעור:

דיון

לפנינו מספר נושאים שבהם נחלקו הצדדים, כפי הטענות דלעיל, הזקוקים להכרעה:

א. האם יש לבטל את ההסכם מעיקרו, ולפחות את סעיפי הרכוש שבו, מכוח עילות של טעות, הטעיה ועושה?

וכן האם יש לבטל את ההסכם, כולו או חלקו, בשל הפרת ההסכם לכאורה על ידי המבקש?

ב. האם יש לבטל את מרכיב ה"מימוש מהיר" הנזכר בסעיף 43 בהסכם, והאם יש לערוך שמאות חדשה לדירה?

ג. האם עדיין עומדת למבקש זכותו לרכוש את חלקה של המשיבה בדירה כאמור בסעיף 43 בהסכם, או שהוא לא עמד בתנאים הנדרשים לכך?

ד. באיזה סכום יש לחייב את המשיבה מכוח סעיף 47 בהסכם, חוב למס הכנסה ומע"מ?

ה. מהו הסכום הנכון לחיוב מכוח רשימת החובות הנזכרת בסעיף 46 בהסכם הגירושין הנ"ל, וזאת על פי המסמכים וההבהרות שהוגשו לביה"ד מכוח ההחלטה מיום 3.12.2023?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יצוין כי בשאלה העקרונית, האם ניתן לסמוך על טבלת החובות כפי שהיא, או שההסכם הושחת על כך שתיערך בדיקה של אסמכתאות לקיומם של החובות, ניתן כבר פסק דין, כאמור לעיל, ביום 24.4.2022.

אלא שבמהלך בדיקת המסמכים וההבהרות שהוגשו מכוח החלטת ביה"ד מיום 3.12.2024, התקבל מידע נוסף באשר לחלק מן החובות, ובכלל זה רשימה חדשה יותר של החובות, ומידע זה עשוי להשפיע על הסכום הסופי שיהיה על המשיבה לשלם מכוח סעיף זה. כאמור לעיל, מן הטעם הזה הורה ביה"ד על עיכוב ביצוע פסק הדין הנ"ל, עד להשלמת פסק דין זה.

ו. כיצד יתבצע תהליך פירעון החובות? מהו תפקידו ומהי סמכותו של עו"ד י' בתהליך פירעון החובות, כהוראת סעיף 48 וסעיף 65 בהסכם הגירושין?

אמנם בפסק הדין הנ"ל מיום 24.4.2022 כבר קבע ביה"ד שלא תיערך בדיקה של עו"ד י' לפני רכישת הדירה על ידי המבקש, אך האם מוטל על עו"ד י' לבדוק את האסמכתאות במסגרת תהליך פירעון החובות?

ז. האם יש נכסים נוספים או תביעות נוספות שעל ביה"ד לקחת בחשבון במסגרת פסק דין זה?

ח. בהתאם לכל הנ"ל, על ביה"ד לקבוע סכום סופי שבו ירכוש המבקש את חלקה של המשיבה בדירה, וכן לקבוע את הסכום שיצטרך לשלם אחד הצדדים לצד השני, וזאת בהמשך לפסק הדין מיום 24.4.2022.

להלן נתייחס לכל אחת מן השאלות דלעיל.

א. התביעה לביטול ההסכם בכללותו

המשיבה בתביעה טענה לביטול ההסכם מכוח עושה, טעות והטעיה, הפרת חוזה, וחוסר תום לב. המשיבה טענה שתנאי ההסכם גרועים באופן בלתי סביר.

תביעה עקרונית זו דינה להידחות.

הטוען לבטלות הסכם, מוטל עליו נטל ראיה כבד להוכיח את העילות לביטול. בנידון זה, המשיבה לא עמדה בנטל הוכחה זו כלפי העילות המנויות לעיל, למעט באשר לנקודות מסוימות, שאליהן נתייחס בהמשך.

נוסיף כי ההקלטה והתמליל המפורט, שהוצגו לבית הדין, מלמדים כי בישיבה משותפת של הצדדים עם עו"ד י' בעת הכנת ההסכם, עלו רבים מן הטענות שהעלתה המשיבה בתביעה, ואף על פי כן בחרה המשיבה לחתום על ההסכם, ולהביאו לאישור ומתן תוקף בבית הדין. מן השיחה המפורטת בתמליל ניכר כי המבקשת מודעת היטב לפרטיו של ההסכם,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואף נראה שהיא הייתה חזקה די הצורך להעלות שאלות ותמיהות. במצב כזה יש להניח שהיא קיבלה החלטה מודעת לחלוטין בנקודות שבהן היא בחרה לוותר ולהסכים לנוסח שהציע המבקש.

עושה וכפיה

המשיבה לא הביאה ראיה כל שהיא לקיומה של כפייה בעריכת ההסכם. אמנם המבקש הוא שהכין את טיוטת ההסכם עם עו"ד משלו, אך המשיבה עמדה על כך שהצדדים יעברו על ההסכם עם עו"ד י, שעליו היא סומכת, ורק לאחר מכן יחתמו עליו. בישיבה אצל עו"ד י, נערכו שינויים בטיטת ההסכם, תוך כדי משא ומתן בין הצדדים. המשיבה עמדה על דעתה בסעיפים מסוימים שהיו עקרוניים לה, אף בענייני רכוש. לדוגמא, היא סירבה להכליל באיזון תביעה שהוגשה כנגד המבקש על ידי אדם בשם ר', והסעיף בעניין זה נמחק מן ההסכם. (עמ' 41-42 בתמליל).

מעבר לטענות בעלמא, המשיבה לא הביאה הוכחות לכך שהמבקש איים להוציא עליה שם רע, ושבדרך זו הוא ניצל את מצבה הנפשי לאלץ אותה לחתום על ההסכם שלא מרצונה. גם אם היה אירוע חד פעמי שבו אושפזה המשיבה מחמת חרדות לאחר שלדברי המבקש היא נתפסה בבגידה, אין בכוח אירוע חד פעמי זה כדי לקבוע שההסכם נחתם מתוך כפיה או עושה, וכפי שהביא ב"כ המבקש מהפסיקה (ע"א 3156-98 יצחק בן ישי נ. אלכס ויינגרטן (פורסם בנבו, 30.12.99) שכדי לבטל הסכם בעילות מעין אלו צריך - ש"המצוקה, החולשה השכלית או הגופנית של המתקשר - וכן חוסר ניסיונו חייבים להיות כבדי משקל" ואינם יכולים להיות "קושי ארעי או חולף".

נוסיף כי הצדדים נפגשו עם עו"ד י באמצע חודש מרץ 2020, ולדברי הצדדים רק כעבור שבועיים הם חזרו לחתום עליו, לאחר שעודכן. ההסכם הוכנס לתיק ביום 5.4.2020 ואושר רק ביום 1.5.2020, כך שעבר יותר מחודש ימים מאז הפגישה עד אישורו בביה"ד [יש לציין שלתיק הוכנס עותק לא חתום של ההסכם]. נמצא שהייתה למשיבה האפשרות לסרב לחתום על ההסכם בביה"ד או להעלות בפני ביה"ד טענות של עושה וכפיה.

טעות והטעיה

גם כלפי טענת טעות והטעיה, המשיבה לא הוכיחה את טענותיה, ואף לא הצליחה להגדיר היטב את מהות ה"טעות". טענותיה כלפי עו"ד י שלא דאג מספיק לאינטרסים שלה אינן מספיקות להוכחת טענת טעות או הטעיה, וביה"ד אף מתרשם מתוך תמלול השיחה שעו"ד י הסביר לצדדים ביסודיות את מרבית סעיפי ההסכם, וכפי שהעיד בדיון: "נקודת המוצא שלי שאנשים מבינים מה שאני אומר אבל אני לא יכול לדעת את זה בדיוק".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין החובות, אמנם המשיבה העלתה ספקות לגביהם, והביעה אי נוחות בכך שאינה יודעת מה נעשה עם כספי ההלוואות, ולהיכן "התאדו" כספי הצדדים, וכיצד זה קרה שהיא מקבלת רק חלק בחובות ללא חלק בזכויות, אך דווקא משום כך ברור שהיא קיבלה על עצמה את ההסכם כפי שהוא, תוך שהיא מקבלת את הנחת העבודה של ההסכם כפי שהיא, שנצברו חובות רבים ללא צבירת זכויות הראויות להתחלק בין הצדדים. היא הייתה מודעת היטב לכך שטבלת החובות תצורף כפי שהיא כנספח חשוב להסכם הגירושין, והיא אישרה בביה"ד את החובות כפי שהם והודתה בהם, וכפי שהתבאר בפסה"ד מיום 24.4.2022.

ביחס למונח "מימוש מהיר" הדבר שנוי במחלוקת בין חברי ההרכב כאמור להלן בסעיף ב, אך גם לדעת המיעוט, אין בכך כדי לבטל את ההסכם בכללו.

הטענה לביטול ההסכם בשל הטענה להפרתו על ידי המבקש

טענתה של המשיבה, שהמשיב הפר את החוזה בהגשת תביעה נגדה, ועל כן יש לקבוע כי ההסכם בטל, היא חסרת בסיס, ומוטב היה אילו היא לא נטענה כלל.

ביסודה, התביעה שהגיש המבקש היא תביעה למימוש ההסכם, ובוודאי שאין לראות בהגשתה משום הפרת ההסכם.

כמו כן, תביעתו לקבלת חלק בחשבון הנוסף של המשיבה ("החשבון הנסתר" כהגדרתו בכתב התביעה, למען הסדר הטוב נזכיר כי לטענת המשיבה מדובר בכספים של בנה מנישואיה הראשונים), היא במהותה תביעה לגיטימית. אם באמת הסתיר אחד מן הצדדים כספים מן הצד שכנגד, אין לראות בסעיף "העדר תביעות" מחילה על תביעה זו. סעיף העדר תביעות במהותו [אם לא צוין בו בפירוש אחרת] מתייחס לתביעות הידועות. אין זה מתקבל על הדעת שאחד הצדדים יסתיר כספים ונכסים, יטעה את הצד שכנגד לחשוב שהם אינם קיימים, ורגע לאחר חתימת ההסכם יטען כי סעיף העדר התביעות מהווה מחילה עליהם.

נזכיר כי ביה"ד קבע בפסק הדין מיום 24.4.2022 כי תביעה זו [בעניינו של "החשבון הנסתר"] לא תידון במסגרת התיקים הנוכחיים, והמבקש לא הגיש תביעה חדשה בעניין זה.

מכל האמור עולה, שאין כל עילה ממשית לביטול ההסכם, ועל כן תביעה זו נדחית.

ב. שאלת ביטול של סעיף 43: "מימוש מהיר", ושמאות על ידי שמאי הבנק לצורך משכנתא

עניינו של סעיף זה שנוי במחלוקת בין דייני ההרכב.

דעת הרוב היא שגם הוראות אלה עומדות בתוקפן, כאמור בסעיף הקודם לעניין ההסכם בכללו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דעת המיעוט היא שהוראת סעיף 43 בדבר רכישת הדירה לפי הערכת שמאי ב"מימוש מהיר" – בטלה, וכך גם ההוראה בדבר הסתמכות על השמאי של הבנק.

לכן, לדעת המיעוט יש לפנות לקבלת שמאות חדשה, במסגרת "מוכר מרצון וקונה מרצון", על ידי שמאי שאינו קשור אל הבנק, נכון לתאריך השמאות הראשונה.

באשר לערכו של המרתף – בנקודה זו מסכימים כל חברי הרכב כי הואיל והמרתף לא היה כלול בשמאות הראשונה, יש לפנות לשמאי לקבלת שמאות עדכנית של קומת המרתף.

יש לציין שב"טבלת החובות וההכנסות" המעודכנת (לקמן יוסבר עניינה של טבלה זו), הוסיף המבקש סכום זיכוי למשיבה עבור "החזר מרתף". המבקש הבהיר שמדובר בשמאות של המרתף שחסר בשמאות הראשונה בסך 255,627 ש"ח. ביה"ד קובע כי לא ניתן להסתמך על נתון זה, ויש לפנות לשמאי מטעם ביה"ד אשר יעריך את שווי המרתף.

אולם אם המשיבה עצמה מעדיפה לאמץ את הסכום המוצע לצורך התחשיב ולהימנע כעת מהליך נוסף של שמאות למרתף – עליה להודיע על כך לביה"ד תוך 14 יום מחתימת פסק דין זה, וביה"ד ייתן להערכה המוצעת תוקף של פסק דין.

ג. האם המבקש עדיין זכאי לרכוש את חלקה של המשיבה בדירה כאמור בסעיף 43 בהסכם, או שהוא לא עמד בתנאים הנדרשים לכך?

אולם, יש לדון האם המבקש קיים את הנדרש ממנו בסעיף 43 כדי לממש את זכותו לרכוש את הדירה בהתאם לסעיף זה, דהיינו:

"הצדדים מסכימים כי במידה והאיש ירצה לרכוש את הדירה יודיע על כך תוך 90 יום מיום קבלת הגט ו/או טופס 4 לכל המאוחר [...] מובהר כי היה ויחליט הבעל לרכוש את חלקה של האישה כי אז יעביר את חלקה האישה בקיזוז החובות כאמור תוך 120 יום מיום ההודעה."

ובסעיף 45 הובהר עוד:

"במידה והבעל לא יתן הודעה [...] כי אז תימכר הדירה לכל המרבה במחיר."

לטענת המשיבה, המבקש לא הודיע לה תוך 90 יום על רצונו לרכוש את הדירה, ובוודאי לא העביר לה את חלקו תוך 120 יום. בכך, לטענתה, הוא איבד את זכותו לרכוש את הדירה בתנאים המועדפים האמורים בסעיף 43. אולם, לטענת המבקש הוא הודיע לה מהתחלה שרצונו לרכוש את הדירה, ולפי חישובו, בהתאם לשמאות ולטבלת החובות, לא היה מוטל עליו להעביר סכום כל שהוא למשיבה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין זה, מהתכתבות הצדדים ביום 4.6.2020 (כשלושה שבועות לאחר הגירושין), עולה כי המבקש אינו סגור על רכישת הדירה (בסיכומי המשיבה, שהוגשו לתיק ביה"ד מיום 9.11.2023 עמ' 84):

"האישה: רוצה למכור את הבית?

האישה: יש מי ששואל.

הבעל: אני עוד לא יודע. בכל אופן לא כרגע. תודה."

ביום 16.6.2020 הודיעה האישה שטופס 4 מצוי בידה (עמ' 85):

"האישה: הטופס 4 אצלי. עדכן אותי אם להזמין את השמאי..."

אך בהתכתבות מיום 29.7.2020 נכתב (עמ' 87, 90):

"צריך להשיג טופס נוסף אני עובד עליו. ברגע שיגיע ניסע לבנק ונחתום יחד לקבלת הכסף. להזכירך הכסף הזה נכנס לחשבון שלי לסגירת חובות כמו שרשום בהסכם.

האישה: להזכירך הוא נכנס למשכנתא [...]

הבעל: בהסכם קניתי ממך את הבית עם החובות עם המשכנתא ...

האישה: לא קנית עדיין כי יש יתרה. 100 אלף זה לא ערך הבית.

הבעל: תאמיני לי שאני רוצה לסיים עם זה ושאוכל לקחת משכנתא ולשלם לך מה שמגיע לך עמ' [=על מנת] שלילדים שלי יהיה בית ראוי. כרגע יש דברים שלא הושלמו. חסרים לי טפסים לשמאי [...]

אמרתי ברגע שיגיע האישור זכויות שאני מחכה לו מלא זמן אז ניגש לבנק לחתום. כמובן צריך את שנינו."

עולה אם כן שהמבקש אכן הביע רצון ופעל לקנות את הבית. הדבר עדיין היה תלוי בקבלת המשכנתא, שהתעכבה בגלל טופס אישור זכויות.

וביום 24.8.2020 (עמ' 86):

"האישה: נ' מה לגבי הבית? אתה קונה או מוכרים? אני צריכה להשתחרר מהמשכנתא.

הבעל: אני מטפל. דברים לוקחים זמן. קבעתי פגישה למשכנתא אח"כ שמאי."

הרי שהטופס 4 התקבל עד 16.6.2023, וביום 24.8.2023 – יותר מחודשיים לאחר מכן – היא עדיין שואלת את בעלה לשעבר האם הוא קונה או מוכרים? לא התקבלה תשובה ברורה, אלא שהוא "מטפל", וקבע פגישה למשכנתא. משמע שהוא עדיין אינו סגור על כך.

ביום 6.10.2020 כותב הבעל (עמ' 89):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"מאוד ברור. מה שהבית שווה לפי שמאות מימוש מהיר לאחר קיזוז החובות יחולק שווה ביני לבינך. קל. לחישוב. ממתין לשמאי."

יש לציין שהשמאות ניתנה רק ביום 30.10.2020, ארבעה חודשים וחצי לאחר קבלת טופס 4.

בסיכומי המבקש (סעיף 107) טען בא כוחו כי המבקש הודיע מהיות הראשון שהוא רוצה לקנות את הדירה, ומכוח זה הוכנס סעיף 43 להסכם עצמו. על כן כל טענה בדבר העדר הודעה - אינה אמת.

בבואנו להכריע בסעיף זה, נראה שעובדתית אין לקבל את טענתו של ב"כ המבקש. התכתובות בוואצאפ שהובאו בסיכומי המשיבה מלמדים שהמבקש לא הציג עמדה סופית חד משמעית באשר להחלטתו לרכוש את הדירה. הטענה כי מטרת קיומו של סעיף 43 הייתה רכישת הדירה על ידי המבקש, יכולה להיות נכונה טכנית, אך משמעותה המשפטית היא דווקא הפוכה. אם מדובר בהחלטה סופית לרכוש, מדוע יש להתנות אותה במתן הודעה נוספת?

עם זאת, על אף שעובדתית טכנית נראה שלא הוגשה הודעה נקודתית כנדרש, מהותית כל השיח בין הצדדים היה בכיוון של רכישת הדירה על ידי המבקש. המשיבה מעולם לא כתבה לו שהיא ממתינה להודעתו הרשמית, וככלל, נראה שהימשכות ההליך לא הפריעה לה בכלל. על כן נראה שהיה ברור למשיבה לאורך כל הדרך שהמבקש מתכוון לקנות את חלקה בדירה.

על כן ביה"ד קובע כי בנדון דידן, על אף שלא הוגש מסמך רשמי המודיע על כוונתו של המבקש לרכוש את חלקה של המשיבה, יש לראות אותו כמי שהודיע כנדרש, וזאת מכיוון שברור לביה"ד ששני הצדדים הבינו שהמבקש אכן רוכש אל חלקה של המשיבה, ושניהם פעלו לקדם הליך זה באופן מתואם ומוסכם. רק ברגע שבו הבינה המשיבה שהיקף מחצית החובות שברשימה גדול ממחצית שווי הדירה לפי השמאות שנקבע בהסכם, רק אז היא עצרה את ההליך, באופן שהביא את ההליך לפתחו של בית הדין. על כן טענתה בדבר העדר הודעה רשמית – אינה מתקבלת.

בעניין הטענה שהמבקש לא עמד בחובתו לשלם למשיבה את חלקה תוך 120 יום, הדבר פשוט שמכיוון שכל עוד לא ניתן פסק דין זה, אין המבקש צריך להעביר כלום למשיבה, ואדרבה, היא חייבת לו את ההפרש בין גובה מחצית החובות שברשימה לבין שווי חלקה בדירה, הרי שסעיף זה מקוים ממילא. גם אם בעקבות מתן פס"ד זו יחויב המבקש לשלם סכום מסוים, אין בכך כדי לפסול למפרע את זכותו.

מכל האמור עולה, שזכותו של המבקש לרכוש את חלקה של המשיבה בדירה – שרירה וקיימת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. באיזה סכום יש לחייב את המשיבה מכוח סעיף 47 בהסכם, חוב למס הכנסה ומע"מ?

בטבלת החובות רשומים חוב למע"מ בסך 185,000 ש"ח וחוב למס הכנסה בסך 100,000 ש"ח, אך מתוך תמלול השיחה עם עו"ד י' עולה שסכום זה אינו סופי, ועל כן נקבע בהסכם (סעיף 47):

"לצדדים חובות מיסים, מס הכנסה ומע"מ, הכל כמפורט בטבלה המצ"ב והכל בהתאם לדו"ח רו"ח ו/או יועץ מס."

בהתאם, קבע ביה"ד בפסק הדין מיום 24.4.2022 כדלהלן:

בסעיף 47 בהסכם הנ"ל נקבע: "...הכל כמפורט בטבלה המצ"ב והכל בהתאם לדו"ח רו"ח ו/או יועץ מס."

בעיון במסמכי התביעה, לא מצא ביה"ד מסמך החתום בידי רואה חשבון באשר לגובה חובות אלו. על כן אין ביה"ד רואה לנכון לחתום על פסיקתא כלשהי בעניין זה.

יצוין כי לתיק "אישור הסכם גירושין" 1211644/3 נסרקו ביום 11.5.2020 [ביחד עם טבלת החובות] שני מסמכים חתומים בידי רו"ח, אך מדובר בכרטיסי לקוח של זכות וחובה מול רואה החשבון, ולא במכתב רשמי ומסודר מרו"ח או יועץ מס באשר לגובה החובות של הצדדים לרשויות המס, תוך הפרדתם מן הסכומים שכבר פורטו בטבלת החובות הנ"ל. על כן אין ביה"ד מחייב את הנתבעת בתשלום מכוח סעיף זה.

למען הסר ספק מובהר כי סעיף 47 בהסכם הגירושין עומד בתוקפו, ועל כן הנתבעת חייבת לשלם את חלקה בחוב. אלא שלביה"ד לא נתברר במסגרת התביעה שבפנינו מהו גובה החוב, ועל כן אין ביה"ד פוסק כעת דבר בעניין זה.

ובמסקנת פסק הדין קבע ביה"ד בעניינו של סעיף זה:

סעיף 47 בהסכם הגירושין הנ"ל עומד בתוקפו. על כן, חובות לרשויות המס ישולמו בחלקים שווים לאחר שהתובע ימציא אסמכתא מפורשת לחוב זה.

בהחלטה מיום כ' בכסלו תשפ"ד (03.12.2023) להבהרות ואסמכתאות, דרש ביה"ד מהנתבע להציג דו"ח רו"ח המצהיר על הסכום הסופי שחויב התובע למס הכנסה ומע"מ עבור חובות אלו.

באישור מרואה החשבון, המצורף כנספח 6 לתגובת המבקש מיום 14.1.2024, נכתב: "מבדיקת העסק נכון ליום 28.02.2020, סך התחייבויות העסק כלפי רשויות המס במדינת ישראל, מגיע לכ- 214,818 ש"ח".

סכום זה נמוך ב-70,182 ש"ח מהסכום שבטבלת החובות: 100,000 - מס הכנסה, 185,000 - מע"מ.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמנם רואה החשבון ציין כי ייתכן שהיו החזרים בתיק לאחר התאריך הנ"ל, שלא נכללו בחישוב, כך שהסכום המקורי היה גבוה יותר מהסכום הנקוב – ולטענת התובע אכן היו קיזוזים והפחתות בחוב המס מחמת מענקים מרשות המיסים שהוא קיבל בתקופת הקורונה – אך מכיוון שבהסכם הגירושין סעיף 47 הותנה במפורש שחובות מס הכנסה ומע"מ יהיו "הכול כמפורט בטבלה המצ"ב והכל בהתאם לדו"ח רו"ח", אין לנו אלא כפי הסכום המופיע באישור רו"ח, סך 214,818.

לכן, מסך החובות ברשימה, שבמחציתם מחויבת המשיבה מכוח סעיף 46 בהסכם הגירושין הנ"ל, יש להפחית את ההפרש הנ"ל 70,182 ש"ח, כך שבפועל תופחת ממחציתה של המשיבה בחובות מחצית ההפרש, היינו סך 35,091 ש"ח.

מאידך, יש להוסיף את החובות למס הכנסה וביטוח לאומי עבור שנת 2019.

לפי מסמכים שהגיש המבקש ביום 26.7.2023, החוב למס הכנסה הוא בסך 23,117 ש"ח. אולם, יש להכריע בזה שאין לחייב את המשיבה בעיצום כספי בסך 2,990 ש"ח, שהוטל על המבקש, ככל הנראה עבור האיחור בהגשת הדו"ח, כיון שיש להניח שהוא נבע מרשלנות של המבקש בלבד, ושהמועד האחרון להגשתו היה לאחר הפירוד בין הצדדים. לכן, יש לחייב את המשיבה רק במחצית החוב הבסיסי בסך 20,127 ש"ח, כך שחלקה הוא 10,064 ש"ח.

החוב לביטוח לאומי הוא בסך 25,663 ש"ח, אך גם כאן נראה נכון לנכות את הפרשי ההצמדה בסך 571 ש"ח, שנוצרו עקב האיחור בהגשת הדו"ח. לכן, יש לחייב את המשיבה רק במחצית הפרש דמי הביטוח בסך 25,092 ש"ח, כך שחלקה הוא 12,546 ש"ח.

אמנם, לטענת המשיבה שיעורי מס אלו מלמדים על רווח נקי בסכומים גדולים אשר לטענתה היא לא נהנתה מהם, והם הוברחו ככל הנראה על ידי המבקש, ולכן אין להטיל עליה לשלם חובות אלו. אולם, כבר עמדנו על כך, שבישיבה אצל עו"ד י' העלתה המשיבה טענות על כך שהיא רק נושאת בחובות ואינה זוכה במחצית הזכויות, ואף על פי כן היא "סברה וקיבלה" והסכימה לחתום על ההסכם כפי שהוא, אולי מן הטעם הפשוט שהיא האמינה לבעלה, שהזכויות שימשו כולן לכיסוי החובות ולא נותרו זכויות לחלוקה בין הצדדים, ואולי מכל סיבה אחרת הקשורה למערכת היחסים הכלכלית בין הצדדים. מכל מקום, הואיל ולעניין זה לא קיבלנו את טענתה הכללית של המשיבה לביטול ההסכם, אין מקום לקבל טענה זו לעניין החוב לרשויות המס.

נזכיר כי שנת 2019 היא בתקופת השיתוף, ועל כן כל טענה בדבר חשד להברחות צריכה הייתה לעלות בעת הכנת ההסכם, טרם חתימת הצדדים על העדר תביעות נוספות. לכן המשיבה חייבת לשאת במחצית חובות אלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לגבי חובות המס משנת 2020, מתוך השיחה עם עו"ד י' עולה שהמבקש הסכים לוותר על כך (עמ' 41 שורות 9-15):

"י': עזוב את המס לשנת 2020 תוריד אותם. כי יש לה רק חודשיים ב-2020, אל תסתבכו להגיע ל-2020.

דוברת: לא, אני גם אנחנו פרודים [...]

י': 2018-19. זה רק חודשיים עכשיו, אין 20. 20 זה עוד לא זה.

דובר: אוקי."

ואמנם הצדדים התגרשו רק במאי 2020, אך בהעדר הוראה מפורשת בדבר כלילת שנת המס שבה התגרשו הצדדים, כולה או חלקה, ברשימת החובות, אין מקום להקים חיוב בייחס לשנה זו, ובמשנה תוקף אמורים הדברים על רקע הוויתור האמור בשיחת הצדדים.

בעניין שכ"ט רו"ח בסך 5,000 ש"ח עבור כל אחד מדו"חות 2019 ו-2020, ביה"ד דוחה את תביעת המבקש לחייב את המשיבה במחציתו. לא רק באשר לשנת 2020, שבה כבר כתבנו שאין חיוב גם על המס עצמו, אלא גם עבור שנת 2019.

אם מדובר על חיוב מכוח סעיף 47 בהסכם – יש לדחות תביעה זו מן הטעם הפשוט שלא נקבע בסעיף זה שהמשיבה תחויב בעלות הכנת חו"ד רו"ח. ואם מכוח סעיף 46 – הרי זה חלק מכלל חובות העסק, שצריך היה להימצא ברשימה, לצד חובות דומים כגון חוב להנהלת חשבונות בסך כ-35,000 ש"ח. עוד יש לציין כי מתוך עיון בכרסטת הלקוח, שהוצגה בדיון ביום 21.6.2023 עולה שכבר נכלל חיוב בסך 5,000 ש"ח עבור דו"ח 2019 (שנוסף לכרסטת ביום הגירושין). ואף שנרשם שם בכת"י שסכום זה כולל הגשת דו"חות שנתיים של המשיבה, לא הוכח שמדובר בחיוב נפרד משכה"ט עבור הדו"ח של המבקש לשנת 2019. מכל מקום, בהעדר אזכור נפרד של חוב זה ברשימת החובות, ובהעדר עילת חיוב אחרת, לא ניתן לחייב את המשיבה לשאת במחצית שכ"ט רואה החשבון. לפיכך רכיב זה בתביעה – נדחה.

לכן יש להעמיד את חוב של המשיבה עבור מס וביטוח לאומי לשנת 2019 על סך 22,610 ש"ח.

מכל האמור בסעיף זה עולה, כי יש להפחית מחובה של המשיבה, שנקבע בפסק הדין מיום 22.4.2022, סך 35,091 ש"ח, ולהוסיף סך 22,610 ש"ח. בסיכום סעיף זה עולה כי יש להפחית מכוח סעיף זה סך 12,481 ש"ח מן הסכום שנקבע בפסק הדין הנ"ל.

ה. רשימת החובות הנזכרת בסעיף 46 בהסכם: ההבדלים בין שתי הרשימות ומשמעותם למעשה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בפסק הדין הנ"ל מיום 22.4.2022, חייב ביה"ד את המשיבה לשלם למבקש סכום של 1,054,647 ש"ח, שהוא מחצית מהחובות המשותפים המצורפים בטבלת החובות שצורפה להסכם הגירושין.

כאמור לעיל, בהחלטה מיום 3.12.2023 הורה ביה"ד על עיכוב ביצוע פסק הדין, עד להשלמת בירור סכום החיוב, וזאת בעקבות כמה סימני שאלה שעלו מעיון במסמכי הצדדים.

בהחלטה זו הורה ביה"ד לצדדים להגיש הבהרות ואסמכתאות באשר לכמה מן הסכומים המפורטים ברשימת החובות. התקבלו הבהרות מהנתבע ביום 14.1.2024 (בתיק 6/) ותגובת התובעת לכך ביום 28.1.2024 (בתיק 5/). לאחר קבלת ההבהרות והתגובות, ביה"ד מצרף את החלטתיו בנושאים אלו כחלק מפסק הדין הכולל הנוכחי.

1. "טבלת חובות מעודכנת" ו"טבלת איזון"

להבנת הנושא נחזור כאן על האמור בהחלטת ביה"ד הנ"ל מיום 3.12.2023:

בסעיף 140 בסיכומי הנתבעת, נזכרת טבלה מעודכנת ליום 28.7.2021 ששלח התובע לעו"ד י'. הטבלה צורפה כנספח י' לסיכומים (עמ' 112-114). בטבלה זו עודכנו 6 סכומים ביחס לטבלה המקורית, ונוספו כ-50 חובות נוספים על הטבלה שהוגשה ביום הגירושין (משורה 63 והלאה), רובם ככל הנראה שיקים שנרשמו לפני מועד הגירושין עם מועד פירעון אחריו. בנוסף, מספר חובות גדולים בתחילת הטבלה עודכנו ל-0, עם הערה "טבלת איזון", אך לא צורפה טבלת איזון זו, וביה"ד אינו יכול לעמוד על טיבה. בנוסף, סך ההכנסות הוגדל מאד, יותר מפי שניים מן הסכום שבטבלה, ועודכן מ-198,000 ש"ח ל-443,614 ש"ח, בעיקר בתוספת רכיב "החזר מרתף". לפי הטבלה המעודכנת, חובה של הנתבעת עומד על סך 850,999 ש"ח בלבד. יודגש שטבלה מעודכנת זו לא הייתה לעיני ביה"ד בעת מתן פסה"ד ביום כ"ג בניסן תשפ"ב (24.04.2022).

בסיכומי התובע, לא מצא ביה"ד כל התייחסות לטבלה מעודכנת זו. על התובע להסביר מה טיבה, עובדתית, של "טבלה מעודכנת" זו, ומהו מעמדה המשפטי. בהתאם, עליו להסביר את ההבדלים בין הטבלה המקורית לבין הטבלה המעודכנת. בנוסף עליו להבהיר מהי "טבלת האיזון" הנזכרת בטבלה המעודכנת, ולהציגה לביה"ד, אם היא קיימת.

מכלול ההסברים הנדרשים הנ"ל מצטרפים לכדי הסבר לשאלה, מדוע בתביעתו מיום 1.12.2021 תבע חובות בסך 2,612,860 ש"ח, וחוב הנתבעת במחציתו, סך 1,302,787 ש"ח, כאשר לפי הטבלה המעודכנת, שנערכה ארבעה חודשים לפני מועד הגשת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התביעה, סוכם שהחוב הסופי של הנתבעת הוא סך 850,999 ש"ח.

יש לציין כי חובות חדשים הנזכרים בטבלה המעודכנת ואינם נזכרים בטבלה המקורית, לא יידונו במסגרת תביעה זו, העוסקת רק בחובות המפורטים בטבלה המקורית, כפי שנקבע בהסכם הגירושין (סעיף 46):

"...ומוסכם שהחובות עומדים במצטבר על סך הכולל כמפורט בטבלה המצ"ב להסכם זה ומהווה חלק בלתי נפרד הימנו".

וכן חזרו הצדדים על כך בהמשך (סעיף 64):

"מאחר והצדדים הסכימו בהסכם זה, אודות החובות המשותפים (על פי הרשימה המצ"ב), מאשרים הצדדים..."

נזכיר כי התובע לא תבע את הסכומים הנוספים שבטבלה המעודכנת, ואף לא הגיש טבלה זו לביה"ד במסגרת תביעתו. עוד נציין כי בשיחה עם עו"ד י', מחתה הנתבעת בתובע במפורש, לבל יפזר עוד שיקים.

לכן, לא ניתן להוסיף חובות על המפורטים בטבלה שהוגשה בעת אישור ההסכם, ומטרת הדיון בטבלה המעודכנת היא לצורך בחינת שאלת פירעון החובות הנזכרים בטבלה המקורית.

כאמור, הצדדים הגישו את תגובותיהם והבהרותיהם כנדרש בהחלטה.

לפי הבהרת ב"כ המבקש, טבלאות אלו הינן טיוטות שהכין מתמחה במשרדו של עו"ד י', כשניסה "לעשות סדר" כשלושה חודשים לאחר חתימת הסכם הגירושין. לטענתו, הוא מצא פנקס שיקים נוסף של כ-50 שיקים, שהוא שכח להכניס אל טבלת החובות, ומאידך ב"טבלת האיזון" נוסף מרכיב המרתף שלא נכלל בשמאות המקורית. כמו"כ נעשו עדכונים בחלק מהסכומים.

בהחלטה הנ"ל, כבר קבע ביה"ד, כמצוטט לעיל, כי חובות חדשים הנזכרים בטבלה המעודכנת ואינם נזכרים בטבלה המקורית, לא יידונו במסגרת תביעה זו, העוסקת רק בחובות המפורטים בטבלה המקורית, כפי שנקבע בהסכם הגירושין.

באשר לחובות שאופסו בטבלה, ונכתב בצידם "טבלת האיזון", הגיש ב"כ המבקש את הטבלה המדוברת, ואכן היא מכילה את החובות החסרים, ומציגה את הסכום הכולל, של טבלת החובות המעודכנת ושל "טבלת האיזון".

אם נקבל את טענתו של ב"כ המבקש – עלינו להתעלם מן הטבלה המעודכנת ומטבלת האיזון, ולבחון את החובות אך ורק על פי הטבלת המקורית. שהרי הטבלה המקורית אושרה בבית הדין וקיבלה תוקף של פסק דין, ואילו הטבלה המעודכנת וטבלת האיזון הינן טיוטות בלבד, שלא נחתמו מעולם ושלא אושרו מעולם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך למעשה, נראה שלא נוכל להתעלם מהן. בסופו של דבר, אין מחלוקת על כך שמסמך זה נשלח מטעם המבקש אל המשיבה כחלק מניסיון להסדיר את כלל התשלומים ללא צורך בפסק דין, ועל כן, באשר לחובות שעודכנו והופחתו, יש לראות בו הודאת בעל דין מצד התובע, שסכומים אלו נבדקו ועודכנו, או נפרעו מתוך כספים שהם ברי איזון.

אין מדובר בסכומים גבוהים. מבדיקת ביה"ד עולה כי מדובר רק במספר סכומים, כמפורט בטבלה להלן.

ישנם כמה סכומים שבהם יש הבדל בין טבלת החובות המקורי שהוגש לביה"ד לבין "הסכום המקורי" בטבלה המעודכנת, ככל הנראה עקב טעות הקלדה או טעות העתקה בכתב יד באחת הטבלאות. לקמן רשימת ההבדלים, ערוך לפי מספר השורה בטבלה המעודכנת:

שורה מספר	שם המוטב	סכום מקורי	סכום "מקורי"	"סכום מעודכן"	ההפרש מהטבלה המקורית למעודכן	התייחסות ביה"ד
חובות						
2	בנק מזרחי עו"ש	200,000	200,000	182,396	17,604) (	יידון להלן בסעיף 2.ה.
11	חוב למע"מ	185,000	185,000	207,285	22,285	נדון לעיל בסעיף ד
14	רכב תיקי	20,000				יידון להלן בסעיף 3.ה.
33	חאמ פיקס	18,887	18,885	18,885	(2)	
38	משוב בטון	27,884	27,889	27,889	5	
56	מימון את שורץ	35,000	18,115	18,115	16,885) (	סעיף ד
58	מעודד צבעים	4,095	1,095	1,095	(3,000)	
הכנסות						
2	עשות אשקלון	53,000	68,661	68,661	15,661	
5	החזר מרתף	-	255,627	217,283	217,283	נדון לעיל בסעיף ב - ייכלל בשמאות החדשה
טבלת האיזון						
5-7	חייבים ישראלכרט	35,000		7,690 34,724 86,303		סך הכל גבוה מהסכום המקורי
9-10	ערבות מדינה פועלים	190,000		68,980 177,395		סך הכל גבוה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסמך המקורי						
סך הכל גבוה מסמך המקורי		44,273 23,003 18,972 44,701 41,843		150,000	הלוואות בחשבון	12-16
חושב ההפרש בין סכום שני החשבוניות בטבלת האיוון לבין הסכום המקורי	(7,362)	27,014 25,624 סה"כ 52,638		60,000	הלוואה מישראל	17-18

בהתאם לעיקרון שהסברנו לעיל, במקום שבו הסכום שבטבלה המעודכנת גבוה מן הסכום בטבלה שצורפה להסכם הגירושין – לא נוכל לחייב את המשיבה בסכום גבוה יותר מזה שהתחייבה לו בהסכם הגירושין. אך במקום שבו הסכום בטבלה המאוחרת נמוך יותר [או שהזיכוי שהמשיבה זכאית לו גבוה יותר] – עלינו להפחית את סכום החיוב בהתאם לטבלה המאוחרת.

נמצא שהסכומים שעלינו להפחית את מחציתם מסכום החיוב של המשיבה מכוח ההבדלים בין הטבלאות, [שאינם כלולים בתחשיבים שבסעיפים אחרים בפסק דין זה] הינם: 2 ש"ח, 3,000 ש"ח, 15,661 ש"ח [זיכוי עתידי], ו-7,362 ש"ח. סך הכל מגיעים סכומים אלו ל-26,025 ש"ח. מחציתו של סכום זה היא 13,012, ועל כן בסעיף זה, יופחת סכום זה מחובה של המשיבה אשר נקבע בפסק הדין הנ"ל.

2. יתרת עו"ש והלוואות בבנק המזרחי, המחאות שנפרעו לפני מועד אישור ההסכם בביה"ד

בטבלת החובות מופיע חוב בחשבון העו"ש בבנק המזרחי בסך 200,000 ש"ח (זאת בנוסף לחוב הלוואות בחשבון בסך 150,000 ש"ח), נכון ליום עריכת הטבלה, 18.3.2020. אולם, הגירושין התעכבו חודשיים לאחר מכן, וחלק נכבד מהחובות שנרשמו (כ-175,000 ש"ח) הם שיקים לספקים עם מועד פירעון קודם למועד אישור ההסכם בביה"ד, שהוא יום הגירושין 11.5.2020.

בעת אישור ההסכם, סעיף 56 תוקן בכתב ידו של הדיין, חתום ע"י הצדדים, כדלקמן (בנטוי):

"עם אישור הסכם זה מתחייבים הצדדים לסגור את החשבון המשותף, ולשלם בחלקים שווים את יתרת החובה לפי החובה של היום 11.5.20. כל סכום לאחר תאריך זה בהתאם לטבלה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש להניח ששיקים אלו נפרעו בזמנם, קודם מועד זה. על כן לכאורה אין היגיון לחייב את הנתבעת שוב במחציתם לאחר שנפרעו מן החשבון לפני מועד חלוקת היתרה בחשבון בין הצדדים. לפיכך הורה ביה"ד לצדדים בהחלטה הנ"ל מיום 3.12.2023, להגיש אסמכתאות באשר ליתרת החובה של העו"ש וההלוואות מעודכנת ליום הגירושין, וכן תדפיס עו"ש לחודשים 3-7/2020, אשר יאפשר לעקוב אחר מועדי הפירעון בפועל של שיקים אלו.

לפי מסמכים שהוגשו, נכון ליום הגירושין 11.5.2020 (מועד הקרע שבהסכם), יתרת החובה עמדה על סך 160,232 ש"ח, והיינו לאחר פריעת 18 השיקים הרשומים בנספח 5 שהבהרות המבקש.

אמנם, לטענת המבקש, הוזרמו על ידי אבי המבקש סכומים גדולים עד ליום הגירושין (כפי נספח 3 בהבהרות):

ביום 22.3.2020 סך 100,000 ש"ח [על העברה זו בלבד צוין בסעיף "מטרת העברה": "הלוואה"];

ביום 5.4.2022 סך 100,000;

וביום 30.4.2020 סך 100,000 ש"ח.

לטענתו, לאחר עריכת הטבלה וחתימת ההסכם במרץ 2020 לא היה לתובעת קשר לחשבון המשותף. לחיזוק טענתו ציין המבקש, כי אביו לא היה מסכים להעביר כסף לחשבון שלנתבעת יש בעלות על מחציתו.

אך קשה לביה"ד לקבל טענה זו, מכיוון שכאמור לעיל, הצדדים חתמו בפני ביה"ד על התיקון בכתב ידו של הדיין, הקובע שאת יתרת החובה יש לחלק "לפי החובה של היום 11.5.20", ורק סכומים שלאחר תאריך זה יהיו בהתאם לטבלה, ועל זה חתמו הצדדים, הרי שהנתבע ויתר בכך על כל סכום שהוזרם לפני תאריך זה.

אילו התכוון המבקש שלא למחול על הסכומים שהפקיד אביו בחשבון הבנק, היה עליו להעיר מיד ולומר, שהוא מבקש לאזן חשבון זה כפי שהיה בעת עריכת טבלת החובות, לפני ההפקדות שביצע אביו. הסכמתו לתיקון, מהווה מחילה מודעת, על טענה אפשרית זו, שהסכים שהפקיד אביו, לכאורה, אינם בני איזון.

מן האמור עולה שאת הסכום 200,000 ש"ח הרשום בטבלת החובות כיתרת חוב העו"ש בבנק מזרחי יש לעדכן לסך 160,232 ש"ח, ובכך להפחית את חובה של המשיבה במחצית ההפרש, סך 19,884 ש"ח.

כמו כן, יש לנכות מטבלת החובות את כל 18 השיקים שנפרעו עד למועד זה, כפי שמופיע בנספח 5, שהם בסך כולל של 160,615 ש"ח, וכן את השיקים מיום 3.4-5.4, שלא מופיע עבורם פירעון שיק כלל, בסך 2,400+17,500 ש"ח, סה"כ 180,515 ש"ח, ולהפחית מחובה של המשיבה את מחציתו, סך 90,263 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

3. הלוואת הרכב

בטבלת החובות מופיע "החזר הלוואה רכב" בסך 20,000 ש"ח, עם הערה שהוחזרו כ-3,000 ש"ח. לכן, בהחלטה מיום כ"ג בניסן תשפ"ב (24.04.2022) הורה ביה"ד להפחית 3,000 ש"ח מהחוב.

מתוך "טבלת החובות המתוקנת" שצורפה כנספח 1 להבהרות המבקש, עולה שעד הגירושין הוחזר סך 4,213 ש"ח, וביום 13.6.2021 סילק המבקש את מלוא יתרת החוב בסך 15,787 ש"ח.

מתוך עיון בתמליל השיחה עם עו"ד י' (עמ' 40 שורות 10-14) עולה שהמבקש התחייב לשלם את הלוואת הרכב בסך 20,000 ש"ח.

בהתאם לכך, ניתן להבין את האמור בהסכם הגירושין (סעיף 55):

"בכפוף לתשלום של 20,000 ש"ח האשה מוחלת על כל זכות תביעה או איזון ברכב הרשום על שם הבעל וכן הבעל מוחל על זכויותיו ברכב הרשום על שם האשה. ההלוואות על הרכבים כל צד יישא בהלוואות הרכב הרשום על שמו ללא שיתוף הצד שכנגד."

נמצא שהסכום 20,000 ש"ח האמור בסעיף 55 הוא תשלום למשיבה לכסות את ההלוואה על רכבה, שנשארה על שמה בלבד.

מסתבר שהמבקש לא העביר בפועל את ה-20,000 ש"ח למשיבה, אך הוא כיסה לבדו את יתרת ההלוואה, ובכך קויים סעיף זה למעשה.

לכן, בהמשך להחלטה הנ"ל, יש למחוק את הסך 20,000 ש"ח מרשימת החובות, ולפטור את המבקש מתשלום ה-20,000 ש"ח הנדרש ממנו לכאורה מכוח סעיף 55 הנ"ל.

בפועל, הואיל וכבר הפחתנו בהחלטה הנ"ל 3,000 ש"ח, יש להפחית עוד 17,000 ש"ח מטבלת החובות.

למעשה, מכוח סעיף זה, יש להפחית את חובה של המשיבה כלפי המבקש במחצית מסכום זה, דהיינו 8,500 ש"ח.

4. סיכום

לסיכום סעיף זה, יש להפחית מחובה של המשיבה אשר נקבע בפסק הדין הנ"ל את הסכומים הבאים:

13,012 ש"ח בשל ההבדלים בין שתי הטבלאות; 19,884 ש"ח עבור עדכון יתרת החובה; 90,263 ש"ח עבור חובות שנפרעו; 8,500 ש"ח עבור הלוואת הרכב (בהנחה שהנתבע לא העביר בפועל סך 20,000 ש"ח עבור סעיף 55 בהסכם הגירושין).

סה"כ יש להפחית מחובה של המשיבה סך 131,659 ש"ח, בהתאם לכל האמור בסעיף זה, על כל חלקיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הואיל והסכום שנקבע בפסק הדין הנ"ל היה 1,054,647 ש"ח, הרי שהסכום המתוקן של סך חובותיה של המשיבה כלפי המבקש יעמוד מכוח פסק דין זה על 922,988 ש"ח.

נזכיר כי במסקנת סעיף ד' לעיל קבענו כי יופחת מחובה של המשיבה סך 12,481 ש"ח. נמצא שבצירוף סעיף זה וסעיף ד', עומד חובה של המשיבה על סך 910,586 ש"ח.

ו. סעיף 48 וסעיף 65 בהסכם: מנגנון סילוק החובות - תפקידו וסמכותו של עו"ד י'

בשאלה העקרונית, האם ניתן לסמוך על טבלת החובות כפי שהיא, או שההסכם הושתת על כך שתיערך בדיקה של אסמכתאות לקיומם של החובות, ניתן כבר פסק דין, כאמור לעיל, ביום 24.4.2022.

כאמור לעיל, במהלך בדיקת המסמכים וההבהרות שהוגשו מכוח החלטת ביה"ד מיום 3.12.2024, התקבל מידע נוסף באשר לחלק מן החובות, העשוי להשפיע על הסכום הסופי שיהיה על המשיבה לשלם מכוח סעיף זה.

באשר לתהליך פירעון החובות, ושאלת תפקידו של עו"ד י' בעניין זה, כבר התייחס ביה"ד בפסק הדין הנ"ל מיום 24.4.2022.

אולם, כן עולה בבירור מתוך השיחה הבנתם ההדדית של הצדדים ושל עו"ד י' שתשלום חלקה של המשיבה בחובות יבוצע מול מנגנון פיקוח של תשלום החובות בפועל, ולכל הפחות, הגשת אישורים על תשלום שלהם לאחר ביצועו. נרחיב את הדברים בזה.

לנושא סילוק החובות הוקדש סעיף 48 בהסכם, שבו נאמר:

"הצדדים ממנים את עו"ד י' לנאמן לצורך סילוק החובות כאמור, הן ממקורות כספיים עצמאיים והן ממכירת הדירה. עו"ד י' יהיה אמון לסלק את החובות ולהמציא לצדדים אישורים בדבר סילוק החובות כאמור."

וכך נאמר שוב בסעיף 65:

הצדדים ממנים את עו"ד י' כנאמן לסילוק החובות המשותפים, עו"ד י' יפעל בהתאם לרשימה המצורפת להסכם זה ויסלק את החובות לאחר שיופקדו בידיו הכספים בגין חובות אלו, בין אם באמצעות מכירת הדירה ובין עם מכל מקור אחר."

אמנם, בהמשך סעיף 48 נקבעה אפשרות אחרת לתהליך פירעון החובות, אם הבעל ירכוש את חלקה של האישה בדירה:

"מובהר כי היה והבעל ירכוש את חלקה של האישה בדירה כי אז תיוותר האישה עם חלקה לאחר סילוק כל החובות לרבות המשכנתא, ובמקרה זה יהיה על הבעל לשלם ממקורותיו את חובות הצדדים."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכאן מתעוררת שאלה פרשנית הטומנת בחובה שאלה מהותית: האם גם במקרה שהבעל משלם ממקורותיו את חובות הצדדים, הוא נתון לבקרה כלשהי מצד של עו"ד י' בלשון ההסכם, לא נקבע האם במקרה כזה יש תפקיד כלשהו לעו"ד י' או לא, אך בהבנת התכלית שלשמה הוכנס לתמונה עו"ד י', בהחלט יש מקום להבין שגם אז יש לו תפקיד.

כאמור לעיל, בפסק הדין מיום 24.4.2022 קבע ביה"ד שלא תתבצע בדיקה של עו"ד י' לפני רכישת הדירה על ידי המבקש, וזאת מכיוון שמלשון ההסכם ברור שהמשיבה נשארת עם חלקה לאחר סילוק כל החובות, ללא עיכובים של בדיקות מקדימות. אך מה בדבר בדיקת החובות אחרי רכישת הדירה, בעת פירעונם? האם עדיין נשמר מעמדו של עו"ד י' כ"נאמן" לפירעון החובות?

על כך ניתן ללמוד מן התקשורת בין הצדדים סביב כריתת ההסכם, לפני חתימתו ואחריה, כמובא להלן.

בשיחת וואצאפ בין הצדדים (לא מ זוהה תאריך, ככל הנראה באזור אוקטובר 2020):

האישה: כשהחברים שלך יפסיקו לספר לי כל פעם כשהם צריכים מש[ה]ן שאתה מתכוון לתת לי 200 אלף על הבית אולי לא היה צריך להגיע לזה

[...]

האיש: אין בעיה. חובת ההוכחה עלי. ברגע שמגיעים למספר אני מחויב להוכיח כל שקל לאן הלך. מול י'. זה רשום בהסכם. אבל לא הגענו לשם. עצרת עוד לפני שהתקדמנו. אני את שלי עשיתי. שילמתי. הבאתי שמאי מטעם הבנק בו נלקחה המשכנתא בדיוק כמו שרשום בהסכם."

לכאורה מוכח מדברים אלו שאף להבנת המבקש, גם במקרה שהוא רוכש את הבית ומשלם את החובות, הוא מתחייב לפי ההסכם "להוכיח כל שקל לאן הלך. מול י'."

דברים אלו אכן הובהרו בשיחה עם עו"ד י' בעת עריכת ההסכם (עמ' 43-44):

י': רגע. היה והדירה תימכר לצד ג', כי אז כל הכספים יוחזקו בנאמנות ע"י ב"כ הצדדים ואשר יהיה אמון על סילוק החובות המשותפים כמפורט בהסכם זה. הבנת?

האישה: כן.

י': עכשיו, אם אתה קונה את הדירה ומאשרים לך ולקחת משכנתא על הזה. היא גם צריכה לחתום על המשכנתא, אבל אתה אחראי על סילוק כל החובות.

האיש: טוב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

י': ונותן לה את היתרה. ז"א שאם החובות שלך סתם לדוגמא, במס הכנסה הם 200,000 כמה אתה צריך לקזז מהחלק שלה.

האישה: לא, אני לא מוכנה שהכסף יהיה בידיים שלו לבד.

י': לא, הוא לא יהיה בידיים שלו. כמה הוא צריך, אה, כמה צריך לתת לה? להוריד לה? 100 נכון? כי החובות 200 – [...]

האישה: כל חוב הוא חצי.

י': אם מחר מחרתיים עכשיו, אתה קונה את הדירה, בא השמאי אמר שוו X והחובות הם Y . לקחת משכנתא הרי אתה ממשיך לשלם את המשכנתא הזו, נכון? היא יוצאת מהתמונה. כל תשלום שאתה משלם חוב שאתה משלם, אתה צריך להראות ששילמת אותו. אם מחר, מחרתיים יש מס הכנסה 100,000 אתה צריך להביא שובר של מס הכנסה של 100,000. הבנת?

האישה: אוקי.

י': אם מחר של חוב של X , אתה צריך להראות את החוב.

האישה: אוקי [...]

האישה: אה, י', בלי קשר אני רוצה פה כאילו גם שנ' נמצא, אני רוצה שתיקח את זה בינינו. שלא ניקח עוד עו"ד שני הצדדים. מה אתה אומר?

י': מה שאתם רוצים."

ובשיחת וואצאפ בין הצדדים מיום 29.7.2020 (סיכומי האישה, עמ' (88,91):

האישה: אתה זוכר ששמנו את י' אמון על כל הכספים? [...]

האישה: הכל מפורט. ברגע שנגיע ליתרת הכספים נציג הכל [...]
להזכירך הכסף הזה [של המשכנתא החדשה – מ.כ.] נכנס לחשבון שלי לסגירת חובות כמו שרשום בהסכם [...]

האישה: להזכירך הוא נכנס למשכנתא.

האישה: לא הבנתי מה זה "ברגע שנגיע ליתרת תשלום נציג הכל".

האישה: קודם תציג לי הכל [...]

האישה: בהסכם קניתי ממך את הבית עם החובות עם המשכנתא [...]

האישה: תאמיני לי שאני רוצה לסיים עם זה ושאוכל לקחת משכנתא ולשלם לך מה שמגיע לך [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האשה: בכל אופן אי אפשר להוציא את הכסף בלי החתימה שלי.
ודבר נוסף, אני מבקשת שי' יהיה מעורב.

האיש: ברור לחלוטין."

ובשיחה מיום 6.10.2020 (סיכומי האשה, עמ' 89):

האשה: תביא את כל האסמכתאות.

האיש: יש הוכחות לכל.

האשה: תתחיל להעביר אלי [...]

האיש: החובות מפורטים בדף שחתמנו עליו. תעייני בזמנך.

האשה: הוא לא פיקטיבי. [כך במקור. מ.כ.]

האשה: תעביר אסמכתאות."

נציין שבחלק מהחובות, בעיקר הרשמיים, קל מאד להמציא אישורים על סילוק החובות. מאידך, במקביל, חובות אלו הם ברורים. אולם, יש 800,000 ש"ח של חובות לא רשמיים (350,000 להורי משפחת ד', 250,000 ש"ח מ"חבר" – שהמבקש טען בדיון שמדובר בהלוואה מהשוק האפור, ושתי הלוואות בפברואר 2020 בסמוך לעריכת ההסכם מחברים בשם א' ול'), בהם קשה יותר לעקוב אחרי סילוק החוב.

ובשיחה של המשיבה עם עו"ד י' בדצמבר 2020:

"האשה: כבר מזמן אין לי שליטה על החשבון שלו.

ואני לא באמת ידעת מה קורה שם. התקשרתי לאחד האנשים שהוא אמר שלקח מהם כסף והוא לא הבין מה אני רוצה ממנו ולא הסכים לדבר."

למעשה, עו"ד י' לא עסק בסילוק החובות. לטענת המשיבה (סיכומים סעיף 22), זה בעקבות דרישתו לשכ"ט בשיעור של 70,000 ש"ח לשם כך, וכן מפני שהוא אמר שלצורך בירור החובות יש לפנות לאקטואר שיערוך בדיקה מקיפה.

בסיכומי המשיבה הפנתה באת כוחה לדברי הרמ"א (חו"מ סימן רז סעיף א): "אם התנו תנאי ואח"כ כתבו השטר סתם ודאי על תנאי הראשון כתבוהו".

ומקורו מדברי הטור (שם) בשם הרא"ש (ב"מ פ"ה סימן כז) באדם שקנה שדה ולא נזכר אחריות בשטר, שאם בתחילת המכר אמר המוכר ללוקח שאם יטרפו את השדה ממנו יפצה אותו, "הוי תנאי גמור [...] כי בודאי לא נתכוון לוקח לקנות אלא כפי מה שפירש לו המוכר". וכ"ש כאשר הלוקח דורש תנאי זה, עיי"ש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובביאור הגר"א הביא מקור לכך מדברי הגמ' כתובות (דף עב ע"ב) במי שקידש אישה על תנאי שאין בה מומין וכנסה סתם, שאע"ג שכנסה סתם לא בטל את תנאו, עיי"ש.

הרי שגם תנאים בעל פה של הצדדים לקראת עריכת חוזה תקפים (אם אינם נסתרים אח"כ בחוזה, אלא נכתב סתם). ועיין בפתחי חושן (קניינים פ"כ הע' ג) שכתב:

"ודוקא כשהיו עסוקין באותו ענין, אבל אם נתפרדו ואח"כ חזרו וכתבו ולא הזכירו התנאי, התנאי בטל, ופשוט שאם עקרו בפירוש התנאי שהסכימו עליו, וגמרו לכתוב השטר סתם, לא אמרינן שע"ד תנאי ראשון כתבו, ובכנה"ג הביא בשם המבי"ט [צ"ל הרדב"ז], שכל שלא הזכירו התנאי בשעת קנין אימור מחלו על התנאי, ובמשפ"ש הביא בשם המגיני שלמה דהיינו דוקא כשלא נזכר בשטר שום תנאי, אבל אם הזכירו תנאים אחרים, ותנאי זה לא הוזכר, יש לומר שמחלו על התנאי, עיין שם."

ובנידון דידן נראה שהמשיבה דרשה מראש והוסכם בשעתו על ידי המבקש, שבתהליך פירעון החובות יצטרך המבקש להציג אסמכתאות לעו"ד י' על ביצוע הפירעון. והסכמה זו המשיכה למצוא את ביטויה אף בהסכם עצמו בסעיף 48, וכן המשיכו הצדדים להבין בהתכתבויות שלהם לאחר אישור ההסכם, כך שניכר ששני הצדדים מסכימים לכך שיש תפקיד לעו"ד י' בתהליך הפירעון גם באפשרות שבה המבקש הוא שירכוש את הדירה, ועל כן יש לראות בכך תנאי מחייב שהמבקש אכן יציג אישורים לעו"ד י' על סילוק החובות.

נבהיר שאין דברים אלו סותרים את דברינו בפסק הדין הנ"ל מיום כ"ג בניסן תשפ"ב (24.04.2022). בפסק הדין הנ"ל דחה ביה"ד את טענתה של המשיבה, שעו"ד י' אמור לבדוק כל חוב לפני שייקבע הסכום שעל המבקש לשלם לה בתמורה לחלקה בדירה. ביה"ד דחה פרשנות זו וקבע שתפקידו של עו"ד י' הינו רק כנאמן לפירעון החובות. אך מהו היקף תפקידו בפירעון החובות באפשרות שבה המבקש רוכש את הדירה, לא קבע ביה"ד בפסק הדין הנ"ל, וכעת ניתן פסק דין משלים זה, המבאר את תפקידו וסמכויותיו של עו"ד י' בתהליך הפירעון.

וכאן חשוב להדגיש, ששני הצדדים נתנו את אמונם בעו"ד י', וקיבלו אותו על עצמם בחתימת הסכם הגירושין, בקניין בפני ביה"ד, ובמתן תוקף פסק הדין להסכם. לכן, ניתנה לעו"ד י' סמכות רחבה, להכריע מהי הבדיקה הראויה באשר לכל חוב. שהרי יש סוגי חוב שונים, אשר בחלק מהם אי אפשר להשיג קבלות מסודרות, ובחלק מהם נקל להשיגן. ביה"ד קובע כי הסמכות לעריכת הבדיקה ולהגדרת האסמכתא הנדרשת בכל חוב בהתאם לאופיו, נתונה לשיקול דעתו המקצועי של עו"ד י'.

ברמה המעשית, הדרך ליישום הוראה זו, היא בשני שלבים: בשלב בראשון ישלם המבקש למשיבה את חלקה בדירה [בהתאם לשמאות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החדשה] בניכוי מחצית החובות שברשימה במלואם, [כפי הסכום שבפסק דין זה], ובשלב השני, בתוך פרק זמן סביר, יידרש המבקש להציג אסמכתאות לעו"ד י'.

בגין כל חוב שלא תוגש אסמכתא ראויה לעיני עו"ד י' – ישלם המבקש את מחציתו למשיבה, כהשלמת פירעון תמורת חלקה בדירה.

מובהר כי שכר טרחתו של עו"ד י' עבור משימה זו, ישולם על ידי שני הצדדים בחלוקה שווה ביניהם. עם זאת, אם יגיעו הצדדים להסכמות על מנגנון אחר, או על גורם מקצועי מוסכם אחר שיערוך את הבדיקה, הם יוכלו להגיש את הסכמתם בכתב לאישור ביה"ד ולמתן תוקף של פסק דין להסכמותיהם.

מכל מקום, כל עיכוב בביצוע השלב השני לא יוכל להוות עילה לעיכוב ביצוע השלב הראשון.

נכסים נוספים ותביעות נוספות

1. דירה באשקלון ומגרש בבאר גנים

עוד טענה המשיבה לקיומם של נכסים נוספים שהוברחו לכאורה ע"י המבקש, ביניהם דירה באשקלון ומגרש בבאר גנים. לטענת המבקש, נכסים אלו נמכרו בתקופת השיתוף, הדירה בשנת 2017 והמגרש בשנת 2019, והתמורה נכנסה לחשבון המשותף.

מבדיקת תמליל השיחה אצל עו"ד י' בעת כריתת ההסכם, עולה כי המשיבה הייתה מודעת למכירת המגרש בסך 1,400,000 ש"ח, וכבר בישיבה זו היא טענה שהכסף "התאדה" (עמ' 35). החלטתה של המשיבה לחתום בכל זאת על ההסכם, מוכיחה ללא כל ספק שהיא "סברה וקיבלה" את עמדתו של המבקש, ואין לה תביעות נוספות בענייני הדירה והמגרש. כבר הארכנו לעיל בביאור העיקרון, שכל נושא שעלה בעת כריתת ההסכם, והמשיבה הסכימה בכל זאת לחתום עליו ללא שינוי, היא בדיוק משמעותו של ההסכם, ובכך כוחו.

על כן תביעתה של המשיבה בעניינים אלו – נדחת.

2. עלות התמלול

לאור חשיבות השיחה עם עו"ד י' שהוקלטה, והשפעתה הרבה על פסק הדין, ביה"ד קובע שעל שני הצדדים לשאת בעלות התמלול. לדברי המשיבה עלות התמלול הייתה בסך 769 ש"ח, ולעיני ביה"ד מדובר בעלות בסיסית למסמך משפטי חשוב כזה. לכן על המבקש לשלם למשיבה סך 385 ש"ח בגין הוצאה זו.

3. טענת המבקש לקיומו של חשבון סמוי של המשיבה

בפסק הדין מיום כ"ג בניסן תשפ"ב (24.04.2022) קבע ביה"ד שאם המשיב מעוניין בבירור תביעה זו בגין סכום שלא נזכר בהסכם הגירושין, עליו להגיש תביעה ייעודית. תביעה כזו לא הוגשה. לפיכך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עניין זה לא יידון במסגרת פסק דין זה. נזכיר כי לגופו של עניין טענה המשיבה כי מדובר בכספים של הבן הבגיר מנישואיה הקודמים. אך, כאמור, בהעדר תביעה, אין ביה"ד דן בטענה זו.

ה. הוראות פסק הדין למעשה

1. הסכם הגירושין של הצדדים אשר קיבל תוקף של פסק דין בביה"ד ביום 11.5.2020 – עומד בתוקפו. התביעה לביטול הסכם הגירושין – נדחית.

2. ביה"ד קובע בדעת רוב כי הוראות סעיף 43 בהסכם הגירושין – עומדות בתוקפן.

דעת המיעוט היא שההוראה על שמאות על ידי שמאי מטעם הבנק, וההוראה על שמאות במימוש מהיר – בטלות.

3. ביה"ד ממנה את השמאי ארז ישר, לערוך חוות דעת באשר לשווי קומת המרתף, שערכה לא נכלל בשמאות. שכר טרחת השמאי ישולם על ידי שני הצדדים בשווה. הצדדים יפנו אל השמאי תוך 14 יום מחתימת פסק דין זה, וישתפו עמו פעולה ככל הנדרש להשלמת השמאות בהקדם האפשרי.

המבקש ישלם למשיבה את מחצית הסכום שיקבע השמאי, במועד האמור בסעיף 5 להלן.

4. ביה"ד מורה כי התחשיב יבוצע לפי מועד הגשת השמאות 30.10.2020 כאמור בהסכם הגירושין סעיף 43.

אולם ערך המרתף, שלא נכלל בשמאות הראשונה, יחושב על פי ערכו כיום.

5. הסכום שנקבע בפסק הדין מיום 24.4.2022 יתוקן בהתאם לאמור לעיל, ויעמוד על 910,201 ש"ח. [בהתאם לסכום שבסוף סעיף ה' לעיל, ובהפחתת הסכום האמור בסעיף ז.2. לעיל].

מועד התשלום הינו תוך 90 יום מחתימת פסק דין זה.

עיכוב הביצוע שהוטל על פסק הדין הנ"ל – מבוטל.

6. המשיבה תחתום על כל המסמכים הנדרשים להעברת הבעלות על הדירה תוך 21 יום מחתימת פסק דין זה.

ביה"ד מתרה במשיבה כי אי ביצוע הוראת סעיף זה במועדו עלולה לגרור חיוב בהוצאות משפט לקופת המדינה בסך 20,000 ש"ח, בגין הזמן השיפוטי הרב שהושקע בהליכים שבתיקי הצדדים, ובנוסף היא עלולה לגרור חיובה בהוצאות המבקש בסך 50,000 ש"ח.

כל זאת בנוסף לכל תרופה אחרת שתיראה לביה"ד ובכלל זה האפשרות למנות כונס נכסים חיצוני, ולחייב את הצד המעכב במלוא שכר טרחתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

7. עם השלמת חתימת המסמכים יראו אותה כמי ששילמה את מחצית שווי הדירה בהתאם לשמאות לפי מימוש מהיר שבידי הצדדים [בניכוי ערך המשכנתא בסכום שהוסכם בין הצדדים בהסכם בסך 1,000,000 ש"ח], וייערך תחשיב עדכני באשר להפרש שעל אחד הצדדים לשלם לחברו.

מועד תשלום ההפרש הינו המועד האמור בסעיף 5 לעיל.

8. המבקש יידרש להציג בפני עו"ד י' אסמכתאות באשר לביצוע פירעון החובות שברשימת החובות.

תוך 6 חודשים מחתימת פסק דין זה יגיש עו"ד י' למשיבה מסמך רשמי המסכם את האסמכתאות שהוצגו לו, ואת החובות שנותרו ללא אסמכתא.

המבקש יידרש לשלם למשיבה את מחצית החובות שלא הוצגו בעניינם אסמכתאות, תוך 30 יום מקבלת המסמך הרשמי בחתימתו של עו"ד י'. הסכום יהיה צמוד למדד המחירים לצרכן מיום 30.10.2020.

מובהר כי עו"ד י' הוא הגורם המוסמך לקבוע האם האסמכתא שהוגשה מספקת בעיניו, אם לאו, והצדדים יהיו מחויבים לפעול על פי קביעתו.

שכר טרחתו של עו"ד י' עבור פעולה זו ישולם על ידי שני הצדדים בשווה.

אם יסרב אחד הצדדים לשאת בשכר טרחתו של עו"ד י', תהיה בכך הפרה של פסק דין זה, על כל המשתמע מכך.

אם יסכימו שני הצדדים, לצרכי פשרה וסיום ההליך בדרכי שלום, לוותר על בדיקתו של עו"ד י' בתמורה להפחתה כלשהי בהיקף החובות המוסכמים, [דהיינו בתמורה להגדלה כלשהי של הסכום שישלם המבקש למשיבה בפועל עבור חלקה בדירה], הם יוכלו להגיש לאישור ביה"ד הסכם חתום בעניין זה, וביה"ד ישקול מתן תוקף של פסק דין משלים להסכם זה.

בלי להביע עמדה כלשהי לגופו של עניין, ביה"ד ממליץ לצדדים לשקול בחיוב את סיומו של ההליך בדרך זו.

9. בהתחשב בכך שההליכים ובדיקת הפרטים הביאו לתיקונים משמעותיים בסכום שנקבע בפסק הדין מיום 24.4.2022, אין ביה"ד מחייב את אחד הצדדים בהוצאות המשפט של הצד שכנגד. כל צד יישא בהוצאותיו.

10. עם זאת, ביה"ד מתרה בצדדים, כי אם יעכב אחד הצדדים את ביצועו של פסק דין זה שלא כדין, ישקול ביה"ד חיובו בהוצאות משפט ממשיות, המבטאות את הזמן הרב שנאלץ ביה"ד להשקיע בהליך, אף בסכומים גבוהים יותר מאלו האמורים בסעיף 6 לעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

11. בבוא העת, עם חתימת פסק הדין המלא הכולל את הנימוקים בנושא שבסעיף 2 לעיל, ייסגרו התיקים שבכותרת. אם יעכב אחד הצדדים את ביצוע פסק הדין, יוכל הצד שכנגד לפתוח תיק "בזיון ביה"ד", ולהגיש בקשה למתן החלטה בהתאם.

12. לעניין משך תקופת הערעור, ייחשב מועד חתימת פסק הדין המשלים הכולל את נימוקי פסק הדין לעניין סעיף 43, הצפוי להינתן בלנ"ד לפני ראש השנה תשפ"ה, ולא מועד חתימת פסק דין זה.

13. אם יגיש אחד הצדדים בקשה לעיכוב ביצוע הוראות פסק דין, עד לחתימת הנימוקים, ידון ביה"ד בבקשתו.

ונצטט עוד מעט מתוך פס"ד משלים מאת בי"ד קמא מיום 30.10.24 (נתינת נימוקים) –

[...] על כן, לדעתי, יש לבטל את סעיף 43 גם לעניין זה, מאותן סברות שהוזכרו לעיל, שמתוך עיון בתמליל השיחה שנערכה עם עו"ד י' ובפרוטוקול הדיון בביה"ד, עולה שלא הייתה שום התייחסות – לא בשיחה ולא בדיון – לכך שמדובר בשמאות באופן שונה מן המקובל בהסכמי גירושין רגילים בימינו. לכן, יש לקבוע שגם לגבי פרט זה המבקשת לא הייתה מודעת לכך, ושגם ביה"ד עצמו לא התכוון לתת תוקף של פסק דין לשמאות כזו.

לכן, לדעת המיעוט, יש לפנות לקבלת שמאות חדשה, במסגרת "מוכר מרצון וקונה מרצון", על ידי שמאי שאינו קשור אל הבנק, נכון לתאריך השמאות הראשונה.

הרב מאיר כהנא – אב"ד

ראיתי מה שכתב ידידי האב"ד הרה"ג מאיר כהנא שליט"א לבאר שלדידה יש "אנן סהדי" שהאישה לא הבינה על מה חתמה, הואיל ומתמלול השיחה של הצדדים עם עו"ד י' בזמן שערכו את ההסכם לא הובהר לאישה מהו "מימוש מהיר". יש לי להעיר על זה, חדא, האם מתמלול שיחה יש להוכיח בצורה וודאית שהאישה לא ידעה מהו מימוש מהיר? הרי לכל היותר מהתמלול עולה שלא הובהר לאישה ע"י עו"ד י' מהו "מימוש מהיר", והרי גם האב"ד מודה שכדי לבטל חתימת אדם בעינן "אנן סהדי" שלא ידע על מה חתם, וזה בוודאי שלא ניתן ללמוד מהתמלול שהאישה לא ידעה מהו "מימוש מהיר". וכבר ידוע ומפורסם שבמערכות המשפט לא בונים את עיקר הפסקים מתמלולי שיחה וכיו"ב.

זאת ועוד, הרי כתבנו להוכיח מדוע ישנה סבירות גדולה שכן ידעה מהו "מימוש מהיר" בשעה שחתמה, וזאת בהיותה לומדת משפטים כשנתיים בשעה שחתמה, וכן אביה משפטן, וכן יש לה ידידים משפטנים, ולדברי עו"ד י' משעה שנערך נוסח ההסכם עד להסכמות היו כשבועיים, שזה בוודאי זמן סביר להראות את ההסכם למקורבים המשפטנים, ולא מסתבר כלל שאף אחד מהם לא הבין מהו "מימוש מהיר". וכן הטענה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלא ידעה מהו "מימוש מהיר" לא הועלתה על ידי האישה רק בתאריך 6.3.2022, וקודם לכן בתאריך 27.2.2022 הגיבה האישה להחלטות ביה"ד מדיון שהתקיים תאריך 1.2.2022, ובתגובה זו לא העלתה האישה שלא הבינה מהו מימוש מהיר, והרי בתאריך הנ"ל גם לדברי האישה הייתה מודעת מהו "מימוש מהיר". זאת ועוד שנמצאת הכחשה בדברי האישה מתי ידעה מהו מימוש מהיר, דבמקום אחד הודתה שקבלה את חוות דעת השמאי סמוך לתאריך 22.12.2020, ומחו"ד זו מוכח בעליל מהו מימוש מהיר, ובסיכומים שלה כתבה שהיא ידעה מהו "מימוש מהיר" רק לאחר הדיון שהתקיים בתאריך 1.2.2022. ולכל הנ"ל כבוד האב"ד לא התייחס.

הרב דניאל גודיס – דיין

ראיתי את אשר כתבו עמיתי הרה"ג גודיס שליט"א והרה"ג כהנא שליט"א, ואני מצטרף למסקנתו של הרה"ג גודיס שליט"א, שההסכם עומד בתוקפו גם לעניין סעיף 43.

אבקש להתייחס לדברי האב"ד שליט"א בעניין ה"מימוש המהיר" שכתב: "הדיין הרה"ג צרור שליט"א גם ציין בפירוש בדיון בתביעה שבפנינו, שהוא עצמו לא שם לב להימצאותו של המונח המקצועי הזה בסעיף 43", והביא על כך גם מדברי ביה"ד הגדול (תיק 1084448/1).

אציין שבהסכם ארוך אין אפשרות מעשית לעמוד על כל פרט ופרט עם הצדדים. חובת הדיין לפי חוק יחסי ממון הוא להיווכח ש"שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חופשית ובהבנם את משמעותו ואת תוצאותיו". גם בהמשך דברי ביה"ד הגדול הנ"ל כתבו: "חובת הדיין לקרוא ההסכם בעיון, להבין האמור בו, לחזור עם הצדדים על עיקרי ההסכם, משמורת, הסדרי שהות, מזונות וחלוקת הרכוש..." אכן, עברתי על ההסכם, וחזרתי עם הצדדים על עיקרי ההסכם, כפי שניתן להיווכח מפרוטוקול אישור ההסכם, ונחה דעתי שהבינו את משמעות ההסכם ותוצאותיו. בנוסף, הנני סבור בדיעבד שהאישה אכן הבינה את משמעות המונח "מימוש מהיר" בעת אישור ההסכם, גם אם אני עצמי לא עמדתי על הימצאותו של המונח באותה העת, וכפי שהוכיח ידידי הרה"ג גודיס שליט"א באריכות, וכפי שעולה גם מהתנהלות האישה בהמשך, גם לאחר שקיבלה את השמאות בסוף דצמבר 2022 בו מבורר היטב משמעות הדבר הכספית של "מימוש מהיר", עד שהעלתה טענה זו לראשונה ביום 6.3.2022 לאחר שקבלה ייצוג חדש מאת עו"ד ח' ביום 15.2.2022.

לכן הנני סבור שגם לא נפל פגם בהליך השיפוטי באישור ההסכם.

הרב שלמה צרור – דיין

ההלכה כדעת הרוב, כפי שנפסק בגוף פסק הדין מתאריך 4.9.2024.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עד כאן מתוך החלטות כב' בית הדין האזורי נשוא הערעור.

דיון והכרעה

רקע קצר

הצדדים נישאו כדמו"י בשנת תשס"ח (2008), ולהם שלושה ילדים משותפים. ביום 18.12.2019 הגיש הבעל תביעת גירושין. ביום 5.4.2020 הגיש לביה"ד ב"כ הבעל, עו"ד י', עותק של הסכם גירושין אשר ערך עבור הצדדים. בדיון ביום י"ז באייר תש"פ (11.5.2020) ביה"ד עבר עם הצדדים על ההסכם, ערך קניין עם הצדדים, ונתן להסכם תוקף של פסק דין.

הצדדים התגרשו ביום 11.5.20 לאחר שחתמו על הסכם גירושין שאושר וקיבל תוקף של פסק דין בבית הדין. ביום 1.12.21 הגיש המשיב בקשה למתן החלטה למימוש ההסכם.

ביום 1.2.22 התקיים דיון ראשון.

ביום 4.9.24 ניתן פסק הדין נשוא ערעור זה.

ביום 30.10.24 ניתנו הנימוקים המשלימים לפסק הדין.

ביום 10.10.24 הורה בית הדין קמא על עיכוב ביצוע פסק הדין עד לחלוף 45 יום ממועד חתימת נימוקי פסק הדין לצורך מתן אפשרות למערערת ללמוד את הנימוקים, להחליט האם להגיש ערעור ולהגיש בקשה לעיכוב ביצוע עם הגשת הערעור.

ובכן, לאחר העיון והפעלת שיקול הדעת לאור שמיעת הערעור, לא נמצאה עילה לשנות מפסק הדין של כב' בי"ד קמא (מלבד האמור בסיומה של החלטה זו, כפי שיובא להלן). לא נמצאה טעות בדבר הלכה או טעות הנראית לעין בשיקול הדעת, בקביעת העובדות או פגם בניהול הדיון, המצדיקה את התערבות בית הדין דנן לאור תקנה קלה לתקנות הדיון.

ראשית, לא נאמנת המערערת בטענתה שלא הבינה את משמעות כל המילים בהסכם שעליו חתמה. זאת אף בהיותה סטודנטית למשפטים בעת עריכת ההסכם, ויודעת היטב שלכל מילה בהסכם יש משמעות, והיה עליה לבחון היטב כל מילה בהסכם עליו היא חותמת. אם לא הבינה איזו מילה, היה עליה לברר את משמעותה. הייתה רשאית המערערת לבחון את סעיפי ההסכם ע"י ייצוג אישי מטעמה. היא בחרה לפנות לשם כך לעו"ד י' שהוא היה מצד הבעל. החליטה שבדיקה זו מספקת אותה, כך שאין לה מקום להלין כיום ולומר שלא הבינה. ורבה הפסיקה המסתמכת על שיטת שו"ת הרשב"א הידועה (המובאת אף ברמ"א אבה"ז סימן סו סעיף יג וכן בשו"ע חו"מ ס' סא סעיף יג) שלא נאמן אדם לומר שלא הבין על מה חתם.

שנית, לא ניתן לקבוע בהחלט כי המושג בהסכם "מימוש מהיר" הינו מושג שאינו בר הבנה. כפי שהעיר בית הדין בדיון, זה מושג מקובל, שקיימת הנחה על מכירה מהירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהסכם שם נרשם כי "ערך הדירה יקבע ע"י שמאי במימוש מהיר". לא קשה להבין כי מילים אלו צופנות בחובן רמז למחיר זול יותר של הדירה.

אף אם הדיין מאשר ההסכם לא הסביר לה מושג זה, כטענתה של המערערת, אין בכך כלום. לא מחובתו של הדיין להסביר לבעל דין כל מושג שבהסכם עליו הוא חותם. זהו תפקידו של בעל דין להבין על מה חותם ולברר את מושגי ההסכם קודם לכן. הדיין אינו מייצגו של שום צד בתיק. בעת אישור ההסכם, הדיין רק מוודא שההסכם בכללותו ועיקרי האמור בו מובנים לצדדים ואין בו בעייתיות מכל סוג ומין.

זאת מעבר למה שרשם בית הדין האזורי בפסק דינו נשוא הערעור באשר לכך:

נוסיף כי ההקלטה והתמליל המפורט, שהוצגו לבית הדין, מלמדים כי בישיבה משותפת של הצדדים עם עו"ד י' בעת הכנת ההסכם, עלו רבים מן הטענות שהעלתה המשיבה בתביעתה, ואף על פי כן בחרה המשיבה לחתום על ההסכם, ולהביאו לאישור ומתן תוקף בבית הדין. מן השיחה המפורטת בתמליל ניכר כי המבקשת מודעת היטב לפרטיו של ההסכם, ואף נראה שהיא הייתה חזקה די הצורך להעלאת שאלות ותמיהות. במצב כזה יש להניח שהיא קיבלה החלטה מודעת לחלוטין בנקודות שבהן היא בחרה לוותר ולהסכים לנוסח שהציע המבקש.

לא נמצאה עילה לסתור הנחה זו.

ב"כ המערערת טענה בדיון:

"אמרו שההסכם היה אצלה שבועיים והיא יכולה להתייעץ. הם היו אצל עו"ד י' כמה פגישות, הבעל רשם הערות על ההסכם, ושהיה מוכן הוא הגיש אותו לבית הדין. היא לא ראתה זאת. והיא באה לחתום. היא הייתה שם וסמכה עליו. היא קראה את ההסכם בעת אישורו. היא סמכה על עו"ד י' ולא חשבה שהיא צריכה להתייעץ".

ברם, דווקא טענות אלו הן עילה לדחיית התביעה. הרי מודה המערערת שההסכם היה מוכן שבועיים לפני אישורו, היא סמכה על ההערות שהוסיף הבעל לטענתה. אז על מה תלונתה אם נתנה בו אמונו וסמכה עליו? בנוסף, מודה שקראה את ההסכם בעת אישורו. בנוסף, טענה שהיא "סמכה על עו"ד י' ולא חשבה שהיא צריכה להתייעץ", אז אם נתנה אמונה באחרים, על מה תלונתה? הרי היא זו שבחרה בכך?

בנוסף, המערערת השיבה בדיון:

"לא הבנתי את הדברים עד הסוף, סמכתי על הבעל לסיים. וגם עו"ד י' אמר לי שלא אדאג".

אז אם החליטה לסמוך על הבעל ועל עו"ד י', ונתנה בהם אמונה, ולכן בחרה שלא לברר את הענין בעצמה אך שיכלה לנהוג כן, אז על מה תלונתה עתה?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועוד נוסף, עברו שנים מעת ההסכם ועד התביעה. כך שאין מקום להעלאת טענה עתה לביטול ההסכם בעילות של עושק, טעות והטעיה של המערערת (ראו כתב הערעור). וראו תשובת הרא"ש (מובאת בשו"ע סימן ס"א סעיף ט' וכן בשו"ע סימן צ"ח סעיף ב') הטוען כי שטר ישן שלא גבו אותו זמן רב לאחר מועד פרעונו, יש לבדוקו האם אכן הוא שטר כשר. בנוסף, ידוע הדין בהלכות אונאה (שו"ע חו"מ סימן רכ"ז סעיף ז') "עד שיראה לתגר או לקרוביו", דהיינו שיהוי התביעה לאחר זמן סביר המאפשר בדיקת המחיר האמיתי, מוכיח על מחילתו והסכמתו של המתאנה למחיר הגבוה ששילם בעד המוצר. גם בנסיבות דידן, חלוף הזמן מעת ההסכם ועד להגשת התביעה, מאשש את ההנחה כי אכן הסכם הגירושין נחתם לשביעות רצונה של המערערת, כאמור.

בנוסף, ידוע שכדי לבטל הסכם, יש להציג הוכחה חזקה מאוד, וזאת לא הוצגה ע"י המשיבה (ואף הוכחה קלושה לא הוצגה). ונזכיר אף מתוך האמור בהחלטת בית הדין הגדול בתיק 1304990/1 (פורסם):

ועל גבי הנ"ל נוסף ונבהיר שביטולו של ההסכם (ושל כל חוזה) בנימוק של כפייה ועושק מצריך הוכחות חד-משמעיות וחזקות ביותר לקיומם של העושק והכפייה. (ועיין בעניין זה בספר חוק לישראל – חוק החוזים, עמוד 253 ואילך, בעניין הראיה הנצרכת, ועוד שם בפרקים חמישי, שישי ושמיני לגבי סוג הכפייה שיכולה לשמש כעילה לביטול חוזה). במקרה שלפנינו לא הביאה המערערת הוכחות כלל, לא הוכחות חזקות ואף לא חלשות.

כך שרמת ההוכחה הנדרשת לביטולו של הסכם, היא גבוהה.

בנוסף, ראו בעניין זה פסק דין בית הדין הרבני טבריה, (תיק 814807/3), שם כתבו בעניין דומה:

ביחס לטענה שבעת החתימה על ההסכם הבעל היה מאושפז ייאמר כדלהלן: מאחר שבפנינו הסכם גירושין בר תוקף עם פסק דין המאשרו, נטל הראיה להעדר כשירות הבעל בעת חתימת ההסכם מוטלת עליו. מהתיקונים שהבעל ביקש לבצע בכתב ידו בגוף ההסכם במועד חתימת ההסכם נראה שבאותה עת הבעל היה כשיר וידע לעמוד על זכויותיו.

עוד נוסף, אף אם נניח כי היו בהסכם זה תנאים פחות סבירים, עדיין אין בכך כדי לבטל הסכם שנחתם על ידי שני צדדים. כך בוחרים הצדדים לנהל את האיזונים שלהם בראייתם הרחבה במכלול נסיבות חייהם.

וראו אף אמירת בית הדין הגדול בתיק 1221150/1 (פורסם) שהסכם צריך "לקדש":

דווקא מפני שטענות לביטול הסכם כשצד אחד 'מגלה' שההסכם אינו כדאי לו חוזרות ונשמעות במקרים רבים, חשוב מאוד לחזור ולהבהיר כי לא רק שבית הדין אכן צריך 'לקדש' ולכבד הסכמים שנחתמו בין הצדדים, ובפרט כאלו שנחתמו תחילה בפני המגשר ואחר כך הובאו לבית הדין לאישור ונעשה קניין עליהם, אלא שבראש וראשונה הצדדים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עצמם מחויבים לכבד ולקדש הסכמים שחתמו, ועליהם לשמור את מוצא פיהם מכל משמר.

הסכם שנעשה בין שני צדדים – אסור להפר אותו גם אם לא היה נעשה בקניין, מדין "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב", אך קל- וחומר שיש חובה לקיימו כלשונו כשנעשה בקניין ובשטר חתום ובפני בית דין, שאז ההסכם גם מחייב מבחינה ממונית וגם בתורת פסק דין, ואפשר לכפות על קיומו בבית דין.

כך שישנה חובה לקיים הסכמים, וכל שכן שהגשת בקשה לביטול ההסכם, הוא מעשה שלא ראוי. ועוד נרשם בהחלטת בית הדין הגדול בתיק 1221150/1 (פורסם):

טענות שהחותם לא היה מודע למשמעות ההסכם – ברוב רובם של המקרים אינן קבילות, משום שכאשר הסכם נערך בין שני הצדדים על ידי באי כוחם, חזקה שהללו עושים מלאכתם כדין ועומדים על כל הפרטים הכתובים בהסכם, מקבלים את הסכמת שולחיהם לתוכן הדברים ומסבירים להם את הכתוב. לכן הסכם כזה אינו 'מקודש' מכוח בית הדין אלא מכוח ההסכמה והקניין שנעשו בין הצדדים, והערכאה שאישרה אותו רק מוודאת שנעשה כדין ונותנת לו יתר תוקף של גמירות דעת והסכמה.

משום כך, אחר שההסכם נתקיים בבית הדין הוא מחייב את הצדדים בראש וראשונה מכוח התחייבותם הם. משום כך טענות המערערת שבמקרה זה לא הייתה היא מודעת לפרטים או שהייתה במצב נפשי שלא מתאים להתעמקות בהסכם – אין בהן עילה לביטול הסכם שנעשה במשך תקופה ארוכה עם מייצגים ובני משפחה שסמכה עליהם, וקל- וחומר כשאלה לא הוכחו כלל. הדברים ידועים מתשובות המיוחסות לרמב"ן (סימן עז) וכפי שנפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן מה סעיף ג), שגם כאשר ידוע שלא ידע המתחייב מה כתוב בהסכם הרי הוא מתחייב על מה שכתבו כותבי השטר, וחתימתו על מה שכתבו מחייבת אותו, וכל שכן אם היו כותבי השטר שלוחיו. וכך כתב השולחן ערוך (שם):

הודאה בחתם ידו, והשטר בגופן של עובדי כוכבים, והדבר ברור שאינו יודע לקרות, ויש עדים שחתם עד שלא קראו מכל מקום מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו.

ועיין שם בסמ"ע ובש"ך (ס"ק ה).

יתרה מזו, אדם שסמך על אחרים וייפה את כוחם לכתוב הסכם בעבורו, והם כתבו וחתמו, הרי הוא מתחייב בכל מה שחתמו, גם אם לא חתם על כך בעצמו, כמבואר בשולחן ערוך (חושן משפט סימן סא סעיף יג) וברמ"א (אבן העזר סימן סו סעיף יג) לחייב בכל תנאי הכתובה את מי שטען שלא הבין מה שקרא החזן או הרב בכתובה ותנאיה. וכתב בכנסת הגדולה (אבן העזר סימן סו הגהות בית יוסף אות לט) ששם חייבוהו כאשר לא חתם בעצמו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אלא חתמו העדים בשליחותו, ולכן גם אם יש מי שיפקפק בזה – כאשר הבעל בעצמו חתם על הכתובה – כולי עלמא יודו שהוא חייב.

נשיא בית הדין החתום מטה האריך בדבריו בנושא זה בכנס הדיינים שנערך בשנת תשע"ח, ויש להצר על שספר הכנס לא פורסם.

גם טענות שאחד הצדדים נאלץ לחתום על ההסכם למרות היותו מקפח עבורו מחמת מצב נפשי לוחץ – גם הן אינן עילה לבטל את ההסכם, כדמוכח בחושן משפט (סימן רה סעיף יב) שכל עוד לא מדובר במצב של אונס ובמסירת 'מודעא' לא מתבטל המקח, ואף אם היה האדם אנוס באונסא דנפשיה להסכים למכר המכר קיים, שהרי כל מוכר – מחמת דוחקו הרי הוא אנוס למכור, וכשיסור אחר זמן דוחקו אינו יכול לבטל המקח. ועיין גם בציץ אליעזר (חלק יב סימן עד וחלק טז סימן נג) שהאריך לבאר שכל הסכם שהוסכם ונחתם בפני בית דין – החותם עליו אינו יכול לחזור בו אפילו אם אחד הצדדים הרוויח מההסכם יותר משכנגדו וחברו הסכים לכך בחוסר ברירה.

עוד חשוב להבהיר כי במקרה זה וברבים אחרים, כאשר הגירושין כבר התבצעו וחלקים מסוימים מההסכם כבר התקיימו, קשה מאוד לבטל חלקים אחרים של ההסכם. זאת לא רק מפני שההסכם נקבע כמכלול אחד, אלא גם מפני שכל צד כבר קיבל בתמורה להתחייבויותיו חלק מדרישותיו והדבר מחייבו לתת את התמורה שהתחייב לה הוא מנגד.

ונבאר: כל הסכם שיש בו רווחים והפסדים לשני הצדדים הרי הוא מגיע כמכלול אחד, ודעת כל אחד מהצדדים להפסיד ולתת לשכנגדו – רק אם יקבל את התמורה שבה הוא חפץ. נמצא שאם ההסכם כבר נכנס לתוקף וצד אחד קיבל את התמורה או את חלקה, הרי עצם קבלת התמורה מחייבת אותו לתת את מה שהתחייב לכשכנגדו. כן מבואר בדברי נתיבות המשפט (סימן קעו סעיף ג – ביאורים ס"ק ד) בביאורו לדברי המרדכי שהביא הרמ"א (שם).

[...]

דבריו ברורים, שכל שנתחייבו שני צדדים לפעול ולעשות פעולות זה לזה הרי הם כפועלים שכירים זה לזה, וכמו בשכיר, שנשכר בדיבור ומשעשה את פעולתו נתחייב השני בשכרו אף שהתחייב רק בדיבור, כך גם בהסכם, אם עשה האחד את חלקו – נתחייב השני בתמורתו גם אם לא היה קניין ביניהם.

ומכיוון שבכל הסכם גירושין ישנם תנאים רבים הבאים להסדיר את הפסקת הסכסוך והמריבות, ובנוסף עליהם במקרים רבים גם עצם ההסכמה לגרש ולהתגרש כלולה בהסכם. לכן אחר שהגירושין התבצעו לפי המוסכם וחלק מן התמורה ניתן, הרי הוא מחייב את המקבלים לתת את התמורה שהתחייבו עליה. במצב שבו בני הזוג כבר התגרשו על סמך ההסכם והחלו לבצע בפועל חלקים ממנו, קשה מאוד לקבל את טענת המבקשים לבטל סעיף פלוני או אלמוני שאינו מוצא חן בעיניהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במקרה שלפנינו, לאחר חתימת ההסכם: גם הגירושין כבר התבצעו, גם הסעיפים על הסדרי השהות ותשלומי המזונות שהוסכמו כובדו, האישה גם יושבה בדירה ללא דמי שכירות כמוסכם, ורק כאשר הייתה צריכה לפנות את הדירה ולעבור לדירה השנייה – אז באה היא ומבקשת לבטל חלקים מן ההסכם. כאן אין ספק שהאישה קיבלה תחילה חלק מן התמורה והדבר מחייב אותה לתת את שהוסכם, גם אם לדעתה הייתה צריכה לתת פחות. ברור גם לאישה כי אם הייתה עומדת על התנאים שאותם היא דורשת עכשיו, סביר שלא הייתה מתקבלת הסכמת הצד השני, הגירושין לא היו מתבצעים והסכסוך היה עדיין בעיצומו. ואם כן, כיוון שברור שחלק מן התמורה התקבל הרי שיש לתת מה שאמורים לתת כנגדו.

לאור כל זה: ערעור האישה נדחה, ויש לקיים את הסכם הגירושין כפי שהוסכם.

והדברים מתאימים אף בנידון דנן.

באשר לדירה והמגרש, כבר רשמנו מעלה כך שהמערערת מודה שידעה על הדירה באשקלון. והרי על המגרש כבר הוכיח ב"ד קמא שהיא ידעה. כך שאין מקום להתערב בהחלטת ב"ד קמא אף בכך.

לאור כל האמור, הערעור נדחה.

ברם, חרף כל האמור, מוחלט לשנות את סדר הפעולות. ונבהיר.

בפסק דינו נשוא הערעור רשם כב' ב"ד קמא:

ברמה המעשית, הדרך ליישום הוראה זו, היא בשני שלבים: בשלב בראשון ישלם המבקש למשיבה את חלקה בדירה [בהתאם לשמאות החדשה] בניכוי מחצית החובות שברשימה במלואם, [כפי הסכום שבפסק דין זה], ובשלב השני, בתוך פרק זמן סביר, יידרש המבקש להציג אסמכתאות לעו"ד י'.

בגין כל חוב שלא תוגש אסמכתא ראויה לעיני עו"ד י' – ישלם המבקש את מחציתו למשיבה, כהשלמת פירעון תמורת חלקה בדירה.

[...]

מכל מקום, כל עיכוב בביצוע השלב השני לא יוכל להוות עילה לעיכוב בביצוע השלב הראשון.

[...]

ט. הוראות פסק הדין למעשה

[...]

המשיבה תחתום על כל המסמכים הנדרשים להעברת הבעלות על הדירה תוך 21 יום מחתימת פסק דין זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[...]

המבקש יידרש להציג בפני עו"ד י' אסמכתאות באשר לביצוע פירעון החובות שברשימת החובות.

תוך 6 חודשים מחתימת פסק דין זה יגיש עו"ד י' למשיבה מסמך רשמי המסכם את האסמכתאות שהוצגו לו, ואת החובות שנתרו ללא אסמכתא.

כך שמבחינת כב' בי"ד קמא, יש להשלים את המכר ולאחר מכן להציג את רשימת החובות.

ברם, כאמור, במסגרת פסק הדין בערעור מוחלט לשנות את סדר הפעולות.

ראשית ישלם המשיב את החובות ויוכיח זאת למערערת ולביה"ד האזורי.

ברור שבמסגרת זאת יש גם להוכיח לביה"ד האזורי שמדובר בחובות אמיתיים כגון הוכחת נתיב העברת הכסף במועד מתן ההלוואה וכדו' ולא טענות בעלמא על חובות.

ביה"ד יאשר כמיטב שיפוטו אם מדובר בחובות אמיתיים כאמור. ניתן גם למנות רו"ח חוקר לצורך כך עפ"י שיקול דעתו של ביה"ד. רק לאחר מכן יערכו התחשבנות של החובות המוכחים של המערערת מול חלקה של המערערת בבית הצדדים, וקיצוז בהתאם.

רק לאחר השלמת הליך זה, המערערת תחתום ותעביר את הבית על שם המשיב.

אם לא יוכיח המשיב חובות, יפעל בי"ד קמא כהבנתו לאור נתון זה ואף רשאי לפעול לפי המתווה שקבע בפסק דינו מעלה נשוא הערעור למקרה כעין זה שלא הוכחו כל החובות.

באשר לשאר פרטי הערעור - הערעור נדחה, ללא פסיקת הוצאות.

הערבות שהופקדה, תושב למערערת.

התיק ייסגר.

העתק החלטה זו יועבר לידיעת בי"ד קמא.

פסק דין זה ניתן לפרסום בהשמטת שמות הצדדים ומספרי זהות וכמקובל.

ניתן ביום כ"ד בניסן התשפ"ה (22/04/2025).

הרב יצחק אושינסקי

הרב אברהם שינדלר

הרב קלמן מאיר בר

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה